

**Ocjena integriteta i kapaciteta
lokalnih samouprava u Crnoj Gori**

- Rezultati istraživanja -

Podgorica, maj 2009. godine

Sadržaj

1. Cilj i metodologija istraživanja	3
2. Funkcionisanje lokalnih samouprava u Crnoj Gori	5
1. Institucionalni okvir	5
2. Organizaciona struktura	5
3. Finansiranje lokalne samouprave	7
3. STANOVNIŠTVO	9
1. Demografske karakteristike građana	10
2. Korišćenje usluga organa lokalne samouprave	10
3. Korupcija u organima lokalne samouprave	13
4. Ažurnost organa lokalne samouprave	20
5. Dostupnost usluga organa lokalne samouprave	21
6. Odnos službenika u organima lokalne samouprave prema građanima	23
4. PREDUZEĆA	24
1. Demografske karakteristike preduzeća i njihovih ovlašćenih predstavnika	25
2. Korišćenje usluga organa lokalne samouprave	25
3. Korupcija u organima lokalne samouprave	28
4. Ažurnost organa lokalne samouprave	33
5. Dostupnost usluga organa lokalne samouprave	35
6. Odnos službenika organa lokalne samouprave i poslovno okruženje	36
5. ZAPOSLENI U LOKALNIM SAMOUPRAVA	38
1. Demografske karakteristike zaposlenih u lokalnim samouprava	39
2. Korišćenje usluga organa lokalne samouprave	39
3. Korupcija u organima lokalne samouprave	41
4. Ažurnost organa lokalne samouprave	45
5. Dostupnost usluga organa lokalne samouprave	46
6. Odnos službenika organa lokalne samouprave prema strankama	46
6. NEVLADINE ORGANIZACIJE	47
1. Korišćenje usluga organa lokalne samouprave	48
2. Korupcija u organima lokalne samouprave	49
3. Ažurnost organa lokalne samouprave	50
4. Dostupnost usluga organa lokalne samouprave	50
5. Odnos službenika u organima samouprave prema građanima	50
7. Preporuke	52

1. Cilj i metodologija istraživanja

Ocjena integriteta i kapaciteta u organima lokalne samouprave u Crnoj Gori zasnovana je na istraživanju, koje je za potrebe Uprave za antikorupcijsku inicijativu i UNDP-a iz Podgorice realizovao Centar za preduzetništvo i ekonomski razvoj iz Podgorice.

Ovo istraživanje je imalo za cilj sveobuhvatnu analizu ocjene integriteta i kapaciteta lokalnih samouprava i to svih njegovih djelova i oblasti funkcionisanja, što čini i jednu od posebnosti ovog istraživanja. Istraživanje je obuhvatilo sljedeće segmente funkcionisanja organa lokalne samouprave:

- Kvalitet i dostupnost usluga;
- NeKorupciju u organima lokalne samouprave;
- Ažurnost organa lokalne samouprave;
- Odnos službenika prema korisnicima usluga.

U prvom redu, istraživanjem su obuhvaćeni korisnici usluga, građani i preduzeća, zatim zaposleni u organima lokalne samouprave, predstavnici nevladinog sektora koje u fokusu svojih programskih aktivnosti prate rad i funkcionisanje lokalnih samouprava i zaposleni u Ministarstvu unutrašnjih poslova i javne uprave.

Istraživanje je obuhvatilo sve opštine, sjeverni, centralni i južni region, a realizovano na uzorku od 2,759 punoljetnih građana, 331 među preduzećima (ovlašćeni predstavnici) i 381 službenik organa lokalne samouprave.

Kao polazna osnova za kreiranje uzorka korišćeni su podaci Monstata o broju punoljetnih građana, baza Centralnog registra privrednog suda o broju preduzeća i baza broja zaposlenih u lokalnim samoupravama, na osnovu kojih je kreiran reprezentativan uzorak na nacionalnom, regionalnom i opštinskom nivou.¹

	Građani		Preduzeća		Zaposleni	
Opština	Broj anketa	% učešće u uzorku	Broj anketa	% učešće u uzorku	Broj anketa	% učešće u uzorku
Centralni region	739	26,8	130	39,4	132	34,7
Sjeverni region	1254	45,5	139	41,9	168	43,9
Južni region	766	27,8	62	18,7	81	21,4
UKUPNO	2759	100,0	331	100,0	381	100,0

Prikupljanje podataka na terenu je realizovano tokom februara i marta 2009. godine i obavljeno je metodom terenskog istraživanja kroz direktan intervju ispitanika. Za rad na terenu Centar za preduzetništvo i ekonomski razvoj je anagažovao 60 anketara koji su prošli jednodnevnu obuku o sadržini upitnika, cilju istraživanja, kao i rokovima za prikupljanje podataka.

Prema metodologiji istraživanja, sa predstavnicima civilnog sektora i zaposlenima u Ministarstvu unutrašnjih poslova i javne uprave realizovani su dubinski intervjui, kao jedna od načešće korišćenih

¹ Reprezentativnost uzorka podrazumijeva da odabrane jedinice posmatranog skupa, odnosno populacije imaju sve osobine ukupne populacije.

tehnika kvalitativnog metoda prikupljanja podataka. Na osnovu baze nevladinih organizacija u Crnoj Gori, poziv za učešće u istraživanju je upućen svim nevladinim organizacijama. Ipak, nakon izražene spremnosti 33 nevladine organizacije da uzmu učešća u istraživanju i na taj način doprinesu boljem sagledavanju funkcionisanja lokalnih samouprava, na upitnik je odgovorilo devet predstavnika, čiji odgovori su obrađeni u ovom Izvještaju.

Ispitanici koji su obuhvaćeni istraživanjem je garantovana anonimnost što je doprinijelo dobijanju iskrenijih i tačnijih podataka koji su obrađeni u ovom Izvještaju.

Unos podataka urađen je u Microsoft Excel-u, a obrada podataka sa potrebnim logičkim kontrolama urađena je u SPSS programu (Statistički paket za društvene nauke koji služi za obradu i analizu podataka).

Za sve kategorije ispitanika kreiran je upitnik. Pitanja su otvorenog i zatvorenog tipa.

Uzimajući u obzir način na koji je uzorak kreiran, njegovu reprezentativnost, kao i primijenjenu metodologiju, smatramo da se prezentirani nalazi mogu tretirati kao validni pokazatelji integriteta i kapaciteta u organima lokalne samouprave u Crnoj Gori.

2. Funkcionisanje lokalnih samouprava u Crnoj Gori

Crna Gora je prema Zakonu o podjeli Socijalističke Republike Crne Gore iz 1990. godine administrativno podijeljena na 21 opštinu. Opštine se međusobno razlikuju po geografskim, etničkim, ekonomskim, kulturnim i političkim karakteristikama. Shodno ovome, opštine u južnom regionu su uglavnom orjentisane na turizam i pomorsku industriju; opštine u centralnom regionu na trgovinu, obrazovanje, industriju, i administrativne aktivnosti; opštine na sjeveru na šumarstvo, rudarstvo i sektore industrije.

Pored podjele na opštine, Crna Gora je podijeljena i na tri regije:

- Centralna regija obuhvata Cetinje, Danilovgrad, Nikšić i Podgoricu;
- Sjeverna regija obuhvata Andrijevicu, Berane, Bijelo Polje, Kolašin, Mojkovac, Plav, Plužine, Pljevlja, Rožaje, Šavnik i Žabljak;
- Južna regija obuhvata Bar, Budvu, Herceg Novi, Kotor, Tivat i Ulcinj.

Regionalna podjela Crne Gore je izvršena samo po geografskom, ali ne i po administrativnom osnovu. Vlast se sastoji od Nacionalne vlasti i Lokalnih samouprava, tako da ne postoji vlast na regionalnom nivou. Nacionalne vlasti su zadužene za pitanja Vlade, a Lokalne za pitanja opština.

1. Institucionalni okvir

Zakon o lokalnoj samoupravi je usvojen 2003. godine, sa određenim izmjenama 2004., 2005. i 2006. godine². Ovaj Zakon u potpunosti mijenja nadležnosti i ovlašćenja lokalne samouprave, zahtijeva novu organizacionu strukturu u okviru lokalne samouprave, itd. Njime je utvrđeno da opština vrši sopstvene poslove i poslove koji su zakonom, odnosno propisom Vlade povjereni lokalnoj samoupravi, od neposrednog i zajedničkog interesa za lokalno stanovništvo.³

Vlada Crne Gore je prema „Strategiji upravne reforme Crne Gore 2002 – 2009“, počela da vodi politiku koja će obezbijediti demokratizaciju, depolitizaciju, decentralizaciju i stručnost sistema lokalne samouprave, kako bi stvorila uslove za brži razvoj lokalnih zajednica. U skladu sa ovom Strategijom, Vlada je podržala „Program rada za bolju lokalnu samoupravu u Crnoj Gori“. Ovaj program je pripremilo Ministarstvo pravde u saradnji sa Zajednicom opština, i uz pomoć Savjeta Evrope.

2. Organizaciona struktura

Zakonom o lokalnoj samoupravi („Sl. list RCG“ br. 45/91, 16/95, 23/96) propisano je da se organi lokalne uprave osnivaju kao sekretarijati i da se za vršenje pojedinih poslova iz nadležnosti lokalne uprave mogu obrazovati unutrašnje organizacione jedinice (sektor, službe, odjeljenje, kancelarija). Ovo rješenje je primijenjeno u praksi, s tim da se broj sekretarijata u opštinama razlikuje.

Organizacija organa postavljena je i po resornom i po funkcionalnom principu. U većini opština organizacija je postavljena po resornom principu, u okviru sekretarijata organizovano je obavljanje poslova iz više srodnih upravnih oblasti, dok je po funkcionalnom principu organizovano vršenje poslova inspeksijskog nadzora iz nadležnosti opštine.

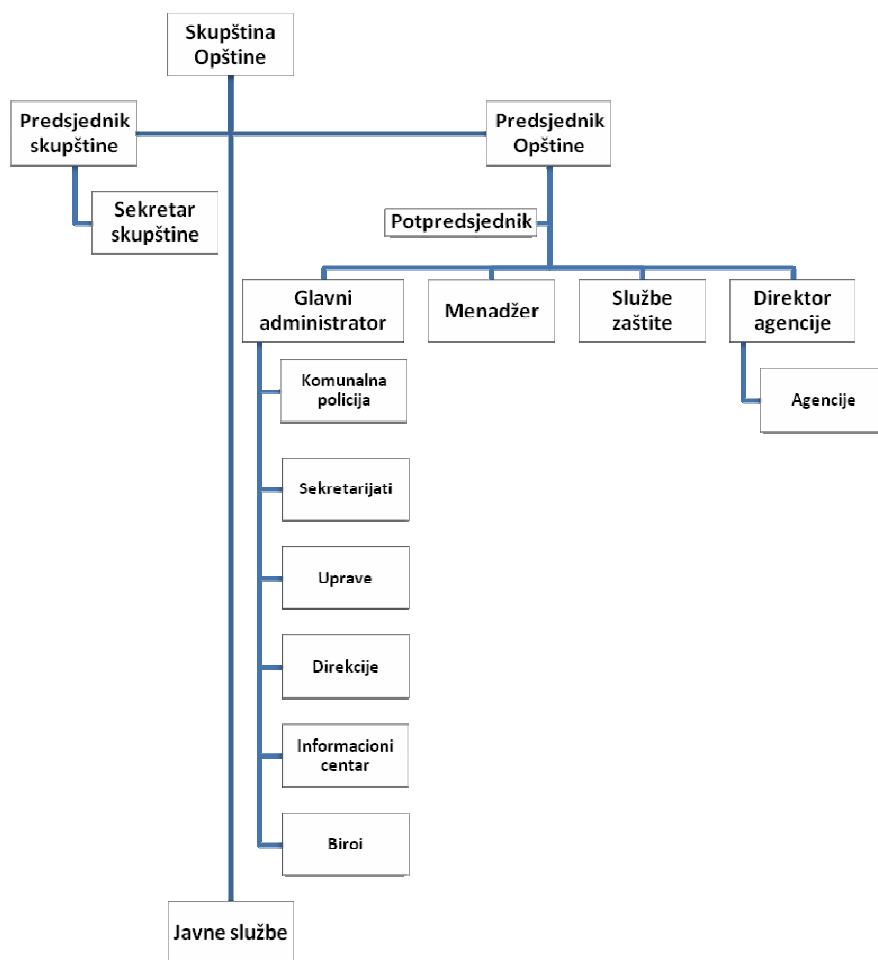
² „Sl. list RCG“, br. 42/03, 28/04, 75/05 i 13/06.

³ Zakon o lokalnoj samoupravi, „Sl. list RCG“, br. 42/03, 28/04, 75/05 i 13/06, član 28.

Organi lokalne samouprave su skupština opštine i gradonačelnik/predsjednik opštine. Skupština je predstavnički organ građana opštine, a predsjednik opštine je izvršni organ opštine.⁴

Javne službe su institucije, preduzeća i drugi tipovi organizacija koje osniva opština u cilju pružanja javnih usluga i usluga od interesa lokalnog stanovništva kao što su: vodosnabdijevanje, otpadne vode, upravljanje otpadom, javni prevoz, socijalna zaštita za stara i invalidna lica, dječja zaštita, informisanje, kultura i fizička kultura i sport itd.

Organizaciona struktura opština:

Gradonačelnici/predsjednici opština⁵ se biraju direktno od strane građana i oni imaju mnogo veća ovlašćenja nego što je bio slučaj po starom zakonodavstvu kada su bili birani od strane lokalnih skupština opština.

Prema novom Zakonu, gradonačelnici/predsjednici opština imenuju glavnog administratora, koji dalje imenuje (uz odobrenje gradonačelnika/predsjednika) sekretare sekretarijata i druge glavne zaposlene. Ova uloga gradonačelnika i glavnog administratora veoma je značajna za internu

⁴ Zakon o lokalnoj samoupravi, "Sl.list RCG", br. 42/03, 28/04, 75/05 i 13/06, član 41.

⁵ Gradonačelnici se biraju samo za glavni grad Podgoricu, "Sl.list RCG" br. 65/08, i prijestonicu Cetinje "Sl.list RCG" br. 47/08. Ostale opštine biraju predsjednike opština.

organizaciju lokalnih vlasti, odnos zaposlenih prema poslu, klijente, odnosno korisnike usluga (građane i preduzeća) i obrazovanje zaposlenih.

Zaposleni u organima lokalne samouprave su, prema Zakonu o lokalnoj samoupravi, lokalni službenici i namještenici koji profesionalno obavljaju poslove iz nadležnosti lokalne samouprave. Zakonom o državnim službenicima i namještenicima („Sl. list RCG“ br. 50/08) definisana su pitanja koja se odnose na zasnivanje i prestanak radnog odnosa, prava i obaveze, odgovornosti, raspoređivanje, napredovanje itd. Pitanja koja se odnose na zarade i druga primanja državnih službenika i namještenika su uređena Zakonom o zaradama državnih službenika i namještenika („Sl. list RCG“ br. 27/04, 17/07, 27/08).

3. Finansiranje lokalne samouprave

Način finansiranja lokalne samouprave je definisan Zakonom o lokalnoj samoupravi („Sl. List RCG“ br. 42/03, 28/04, 75/05 i 13/06), Zakonom o finansiranju lokalne samouprave („Sl. List RCG“ br. 42/03 i 44/03), kao i posebnim zakonima za specifične oblike (poreze, takse, naknade, itd.), koji u potpunosti ili djelimično pripadaju budžetu lokalne samouprave.

Prema ovom Zakonu opštine imaju pravo na javni prihod, definisan zakonom, kako bi obavljale poslove iz svoje nadležnosti. Za obavljanje aktivnosti koje su prenijete zakonom ili propisom Vlade, u budžetu države se obezbjeđuju sredstva, u skladu sa regulativom o prenosu ili povjerenju tih poslova.

Prema propisima Zakona o lokalnoj samoupravi, postoje četiri izvora za finansiranje poslova iz primarne nadležnosti lokalne samouprave:⁶

1. Prihodi iz primarne nadležnosti lokalne samouprave (lokalni porezi – prirez na porez na lične dohotke, porez na nepokretnosti, porez na potrošnju, porez na građevinsko zemljište, porez na registraciju, porez na igre na sreću; lokalne takse – boravišna taksa, administrativna taksa, komunalna taksa; lokalna nadoknada – nadoknada za korišćenje građevinskog zemljišta, nadoknada za uređenje građevinskog zemljišta, nadoknada za zaštitu i unaprjeđenje životne sredine, nadoknada za korišćenje lokalnih puteva; drugi prihodi koje uvodi sama opština, u skladu sa posebnim zakonima);
2. Zajednički prihodi– zajednički porez i prihodi od nadoknada koje uvodi Država (prihodi od poreza na lični dohodak, prihodi od poreza na nepokretnosti i prihodi od koncesija i drugih nadoknada za korišćenje prirodnih resursa koje dodjeljuje Država);
3. Egalizacioni fond – za koji se sredstva obezbjeđuju od:
 - Poreza na lični dohodak u iznosu od 11% ukupno ostvarenog prihoda po tom osnovu;
 - Poreza na nepokretnosti u iznosu od 20% ukupnog ostvarenog prihoda po tom osnovu.
 Pristup sredstvima iz ovog Fonda imaju lokalne samouprave čiji je fiskalni kapacitet (zbir fiskalnih lokalnih prihoda – lokalni i zajednički porezi i prihodi od nadoknada) po stanovniku u godini koja je prethodila godini za koju je sprovedena fiskalna egalizacija, niži od prosječnog fiskalnog kapaciteta po stanovniku za sve lokalne samouprave;

⁶ Analiza o funkcionisanju lokalne samouprave, Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave i Zajednica opština Crne Gore, mart 2007. godine

4. Državni budžet – na ime uslovnih grantova za finansiranje investicionih projekata koji su od posebnog značaja za lokalnu samoupravu. Pristup ovim sredstvima imaju lokalne samouprave koje su donijele investicioni plan na period od pet godina, a Vlada na predlog Ministarstva finansija donosi odluku o dodjeli sredstva.

3. STANOVNIŠTVO

1. Demografske karakteristike građana

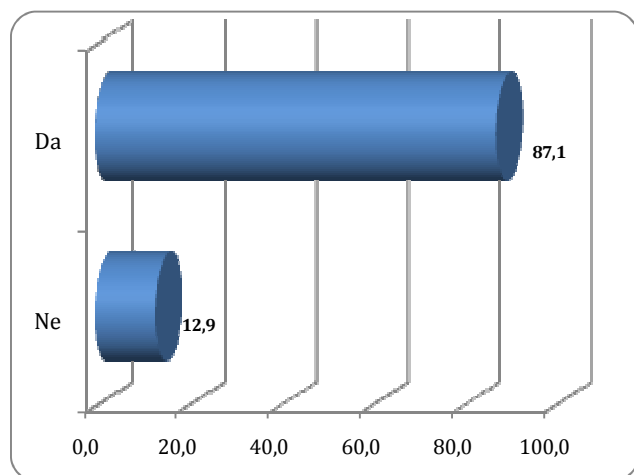
Istraživanje je realizovano u svim crnogorskim opštinama na uzorku od 2759 građana. Polna struktura ispitanika je podjednako zastupljena: 51,5% muškaraca i 48,5% žena. Prosječna starost ispitanika iznosi 37 godina. Nivo obrazovanja za 63% ispitanika je srednja škola. Domaćinstva ispitanih građana najčešće broje četiri (32%) i pet (23%) članova, od kojih najčešće dva člana zarađuju (47,7%). Tri petine ispitanika (60,5%) je zaposleno, od čega 64,1% u privatnom sektoru. Za 23,2% anketiranih građana visina ukupnih prihoda domaćinstva na nivou mjeseca iznose od 451 do 600€.

2. Korišćenje usluga organa lokalne samouprave

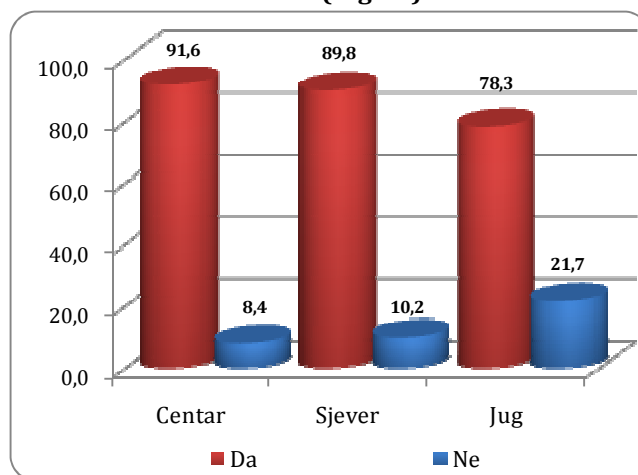
Ispitani građani su u najvećem broju slučajeva koristili usluge organa lokalne samouprave u prethodnih godinu dana (Grafik 1). Posmatrajući strukturu odgovora prema regionu, građani u južnim opštinama su manje koristili usluge organa lokalne samouprave od građana u ostala dva regiona (Grafik 2).

Podizanje različitih vrsta ličnih dokumenata i njihova ovjera (uvjerenja, izvodi, potvrde, svjedočanstava, punomoćja itd.) je najčešći razlog posjete organima lokalne samouprave. Jedan broj ispitanika je navodio usluge koje nijesu u nadležnosti organa lokalne samouprave: plaćanje obaveza, poreza, registracija vozila, vađenje saobraćane dozvole itd. Navedeni rezultati upućuju na potrebu informisanja i bližeg upoznavanja građana sa osnovnim nadležnostima lokalnih samouprava.

Grafik 1: Da li ste u posljednjih godinu dana koristili usluge organa lokalne samouprave?

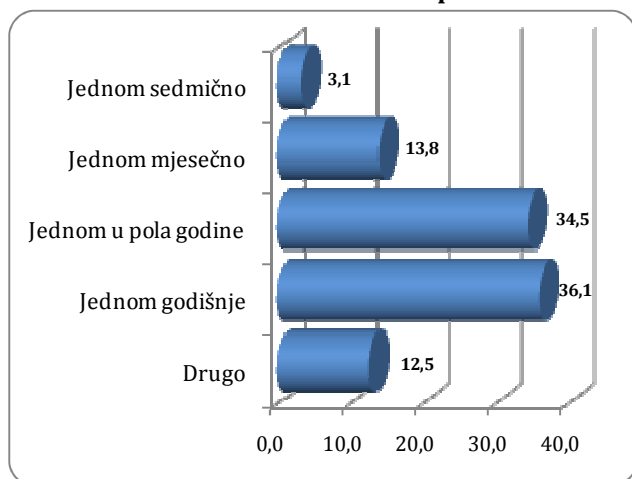

Grafik 2: Da li ste u posljednjih godinu dana koristili usluge organa lokalne samouprave (region)?

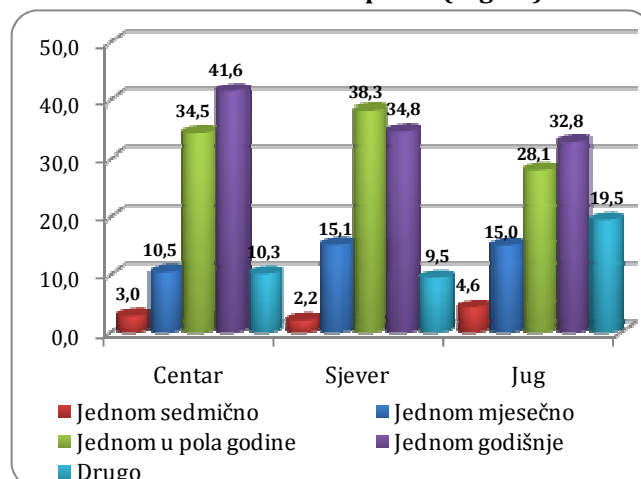

Prema rezultatima istraživanja, ispitanici nemaju čestu potrebu za uslugama organa lokalne samouprave. Njihov kontakt sa službenicima organa lokalne samouprave je najčešće jednom ili dva puta godišnje (Grafik 3). Da ispitanici na jugu republike u manjoj mjeri koriste usluge opštinskih organa potvrđuje i podatak da je svaki peti ispitanik naveo da je potreba za korišćenjem njihovih usluga najčešće jednom u periodu dužem od godine dana (Grafik 4).

Grafik 3: Koliko često koristite usluge organa lokalne samouprave?

Grafik 4: Koliko često koristite usluge organa lokalne samouprave (region)?

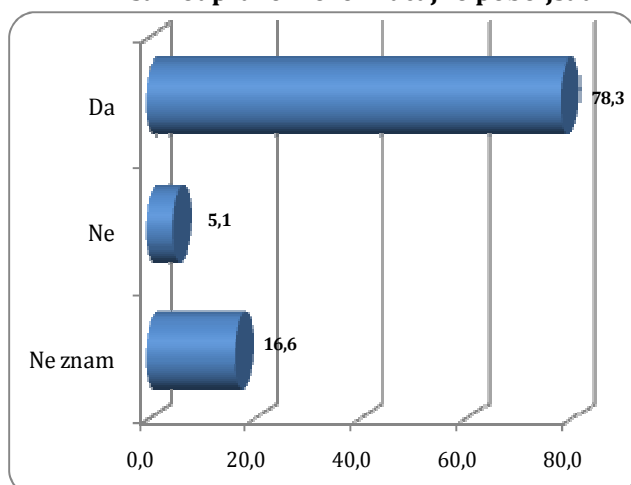
Kvalitet rada organa lokalne samouprave, na skali od 1-izuzetno loš kvalitet do 10-izuzetno kvalitetan, ispitanici u prosjeku ocjenjuju sa 5,71 (Tabela 1). Ocjena kvaliteta je pozitivna, jer je više od četiri petine ispitanika (81%) kvalitet ocijenilo ocjenom četiri i više od četiri. U centralnom i sjevernom regionu građani su kvalitet rada lokalnih samouprava u svojim opštinama ocijenili ocjenama većim od nacionalnog prosjeka (Tabela 1).

Tabela 1: Prosječna ocjena kvaliteta rada organa lokalne samouprave

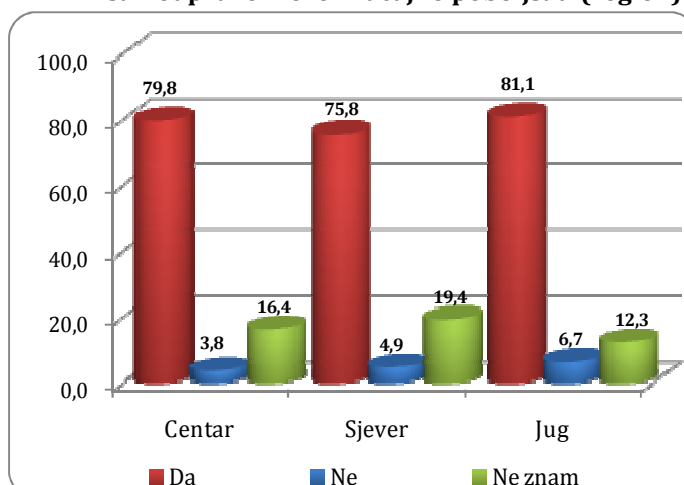
	Prosječna ocjena
Crna Gora	5,71
Centar	6,03
Sjever	5,90
Jug	5,07

U pogledu mogućnosti poboljšanja kvaliteta rada organa lokalne samouprave građani imaju pozitivna očekivanja. Naime, četiri od pet ispitanika smatra da se kvalitet njihovog rada može značajno poboljšati (Grafik 5). Optimizam u pogledu ovog segmenta funkcionisanja lokalnih samouprava je posebno prisutan kod građana u južnom regionu, a najmanje u sjevernom regionu (Grafik 6).

Grafik 5: Da li se kvalitet rada organa lokalne samouprave može značajno poboljšati?

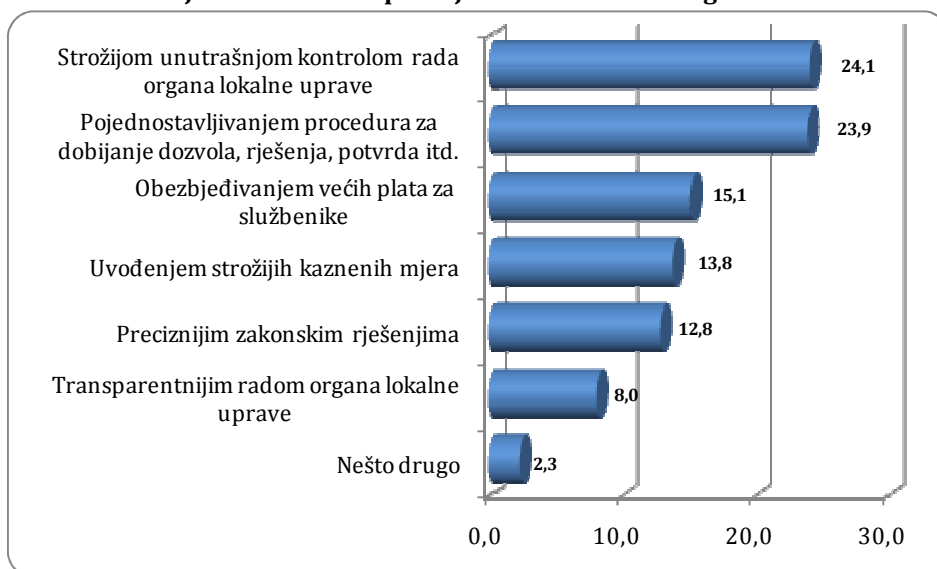
Grafik 6: Da li se kvalitet rada organa lokalne samouprave može značajno poboljšati (region)?

Od strane građana su: sprovođenje strožije unutrašnje kontrole i pojednostavljivanje procedura za dobijanje dozvola, rješenja, potvrda itd. prepoznati kao najvažniji načini za poboljšanje kvaliteta rada organa lokalnih samouprava (Grafik 7).

Građani u centralnim i južnim opštinama smatraju da će se najveća poboljšanja ostvariti pojednostavljivanjem procedura, a na sjeveru sprovođenjem strožije unutrašnje kontrole.

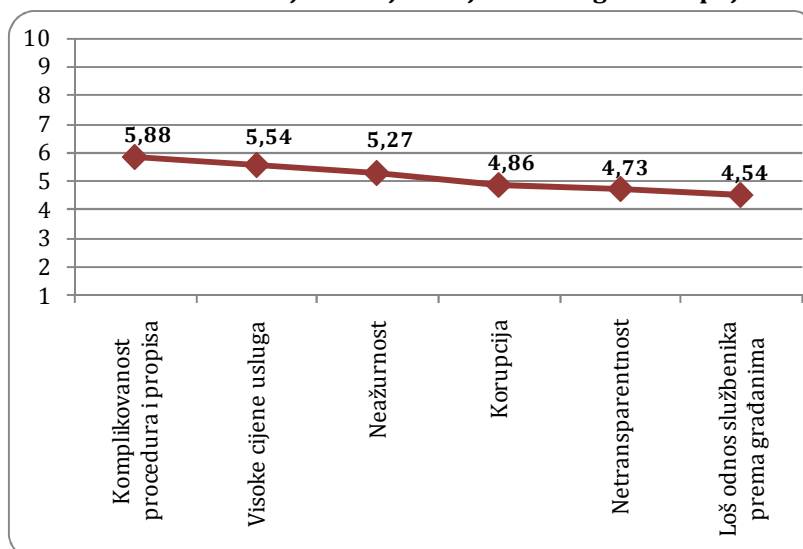
Grafik 7: Na koji način se može poboljšati kvalitet rada organa lokalne samouprave?

Prema mišljenju građana, najzastupljenije negativne pojave u radu organa lokalnih samouprava su komplikovanost procedura i propisa (prosječna ocjena 5,88) i visoke cijene usluga (prosječna ocjena 5,54), (Grafik 8).

Na skali od 1-uopšte nije zastupljena do 10-veoma zastupljena, ispitanici su navedene pojave najčešće ocijenjivali ocjenom deset, osim natransparentnosti (ocjena pet) i lošeg odnosa službenika prema građanima (ocjene pet i deset).

Grafik 8: Prosječne ocjene sljedećih negativnih pojava

Upoređujući podatke po regionima, ispitanici u južnim opštinama ocjenjuju veće prisustvo navedenih negativnih pojava u lokalnim upravama, nego ispitanici na sjeveru, gdje su ocjene najniže. Kao i na nacionalnom nivou, građani u sva tri regiona najveći problem vide u procedurama i propisima koji su nedovoljno jasni i komplikovani.

Tabela 2: Prosječne ocjene sljedećih negativnih pojava

	Crna Gora	Centar	Sjever	Jug
Korupcija	4,86	5,31	4,04	5,95
Neažurnost	5,27	5,31	4,92	5,90
Visoke cijene usluga	5,54	5,70	5,12	6,18
Komplikovanost procedura i propisa	5,88	6,12	5,23	6,89
Netransparentnost	4,73	4,66	4,43	5,39
Loš odnos službenika prema građanima	4,54	4,56	4,17	5,25

3. Korupcija u organima lokalne samouprave

Najveći broj ispitanih građana korupciju definiše kao podmićivanje, odnosno primanje i davanje novca. Pored toga, korupcija je definisana i kao: zloupotreba službenog položaja, nelegalno obavljanje posla i sticanje novca itd. (Tabela 3). Navedene definicije predstavljaju elemente korupcije i mogu se uzeti kao dobar parametar da su ispitanici upoznati i u stanju da prepoznaju pojavne oblike korupcije i koruptivnih radnji u svom okruženju.

Ispitanici na sjeveru republike u većoj mjeri definišu korupciju kao podmićivanje nego u druga dva regiona. Takođe, u odnosu na nacionalni prosjek, građani u južnim opštinama u najmanjem procentu zloupotrebu službenog položaja definišu kao oblik korupcije.

Tabela 3: Definicija korupcije

	Crna Gora	Centar	Sjever	Jug
Podmićivanje	51,4	46,5	54,3	51,2
Zloupotreba službenog položaja	15,7	16,5	19,2	9,1
Nelegalno obavljanje posla	6,5	6,5	6,1	7,2
Nelegalno sticanje novca	5,3	3,9	8,5	1,6
Iznudjivanje novca	4,3	7,4	2,5	4,2
Nepotizam	3,4	6,0	2,1	3,0
Devijacija društvenih vrijednosti	1,8	2,7	0,6	2,9
Ustaljen način funkcionisanja državnih i organa lokalne samouprave	0,8	0,7	0,5	1,4
Iskorišćavanje ljudi	0,3	1,1	0,1	0,0
Ostalo	1,8	2,3	0,9	2,9
Ne znam/Bez odgovora	8,7	6,4	5,3	16,6

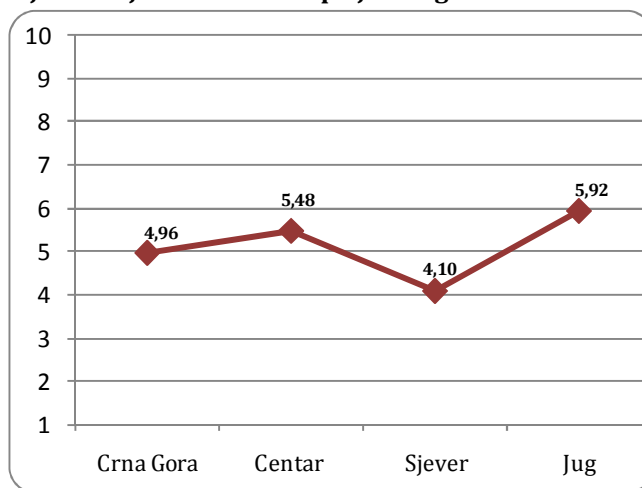
Nivo korupcije, na skali od 1-bez korupcije do 10-korupcija izuzetno zastupljena, građani ocjenjuju sa srednjom ocjenom 4,96. Kao i u prethodnim slučajevima, mišljenje građana o nivou korupcije na jugu je najveće, a na sjeveru najmanje (Grafik 9).

Dodatnom analizom podataka se utvrdilo da ispitanici koji ocjenjuju nivo korupcije ocjenom od 1 do 3, korupcije nema, su ovakvo mišljenje najčešće formirali na osnovu ličnog/sopstvenog iskustva (61%). Ispitanici, koji su ocijenili postojanje korupcije od 4 do 10, korupcija je prisutna, 59% njih je mišljenje formiralo na osnovu iskustva/mišljenja drugih, a 41% na osnovu ličnog iskustva.

Na mišljenje ispitanika o postojanju korupcije utiče i dugo čekanje u redovima, pokloni koji građani daju službenicima za posao koji im završe “preko reda”, prije vremena, jer “ako se negdje čeka red, onaj ko ulazi sa darovima brže završava posao” i “ako nemaš poznanstva ništa ne možeš završiti”.

Rezultati do kojih se došlo, upućuju na zaključak da na mišljenje ispitanika o postojanju i nivou korupcije u organima lokalne samouprave u velikoj mjeri utiču priče drugih, iskustva prijatelja, rođaka, elektronski i štampani mediji, postojanje nepotizma, tj. „završavanja posla preko veze“, kao i sve češća hapšenja zbog osnovane sumnje da su pojedinci u pojedinim lokalnim samoupravama počinili krivična djela korupcije i zloupotrebe službenog položaja.

Grafik 9: Prosječna ocjena nivoa korupcije u organima lokalne samouprave

Rangirajući sektore u kojima je korupcija najizraženija građani izdvajaju one koje su u vezi sa izgradnjom objekata, odnosno izdavanje građevinskih dozvola (prosječna ocjena 4,82), građevinsku inspekciju (4,39) i urbanizam (4,19). Zaključak koji se može izvesti na osnovu dobijenih rezultata je da građani najveće probleme sa kojima se suočava lokalna samouprava vide u gradnji i inspeksijskom nadzoru u ovoj oblasti. Ovaj problem je posebno prisutan u opštinama na jugu republike gdje su ispitanici na skali od 1-nije uopšte zastupljena do 10-veoma zastupljena nivo korupcije ocijenili prosječnom ocjenom 6,24. Opštinske šalterske službe su ocijenjene ocjenom (2,71), pa je prema mišljenju ispitanika prisustvo korupcije u ovom sektoru najmanje (Tabela 4).

Mišljenje o nivou korupcije u navedenim organima lokalne samouprave, samo jedan od šest ispitanika (17%), je formirao na osnovu ličnog iskustva. Shodno navedenom, percepcija ispitanika o postojanju korupcije u ovim službama je veća nego što pokazuju podaci koji proizilaze iz direktnog iskustva ispitanika.

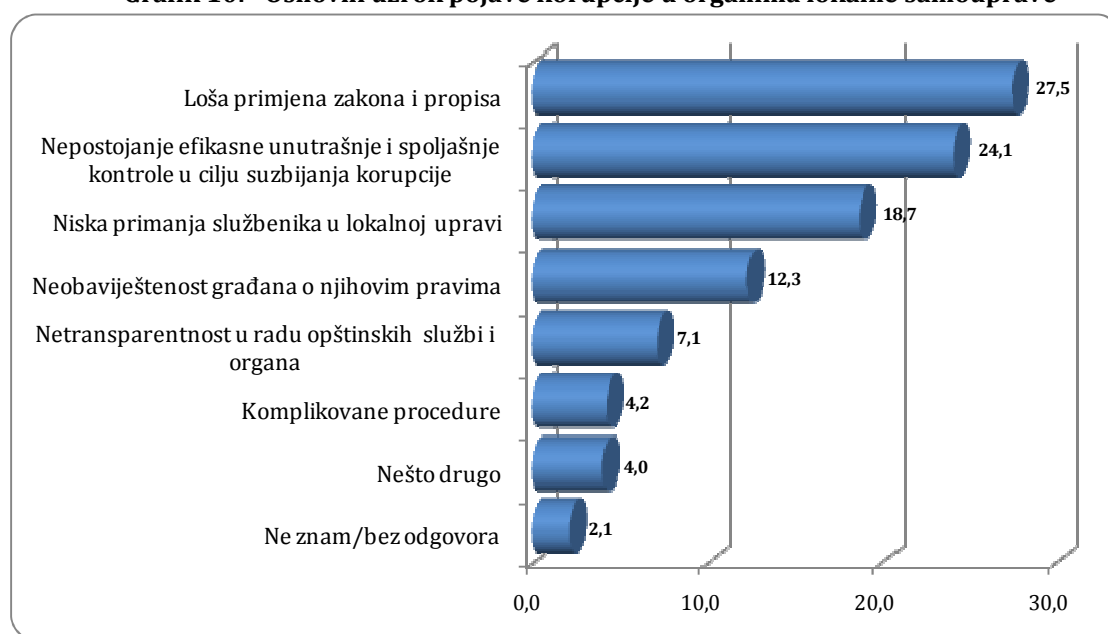
Tabela 4: Prosječne ocjene nivoa korupcije u službama i organima lokalne samouprave

	Crna Gora	Centar	Sjever	Jug
Opštinske šalterske službe	2,71	2,99	2,32	3,14
Prostorno planiranje	3,79	3,68	3,01	5,26
Urbanizam	4,19	4,10	3,32	5,83
Izgradnja objekata/Izdavanje građevinskih dozvola	4,82	5,11	3,84	6,24
Utvrdjivanje, kontrola i naplata opštinskih prihoda i poreza	3,52	3,53	2,97	4,50
Građevinska inspekcija	4,39	4,77	3,43	5,68
Komunalna policija	3,55	3,84	2,84	4,52
Poreska uprava Crne Gore – područna jedinica u Vašoj opštini	3,13	3,15	2,62	4,03
Lokalni funkcioneri	3,83	4,64	3,30	3,93

Najčešći uzrok pojave korupcije u organima lokalne samouprave, prema mišljenju građana, je loša primjena zakona i nepostojanje efikasne unutrašnje i spoljašnje kontrole u cilju suzbijanja korupcije. Iako su komplikovane procedure i propisi označeni kao najzastupljenija negativna pojava u organima lokalne samouprave, ispitanici, ipak, smatraju da one nijesu uzrok pojave korupcije, makar ne direktni (Grafik 10).

Sličan raspored odgovora ispitanika je i po regionima. U opštinama na sjeveru i centralnom regionu ispitanici iznad prosjeka izdvajaju lošu primjenu zakona i propisa kao osnovni uzrok korupcije. U odnosu na građane u centralnom i južnom regionu, ispitanici sa sjevera u manjem procentu smatraju da su niska primanja službenika u organima lokalne samouprave uzrok pojave korupcije.

Grafik 10: Osnovni uzrok pojave korupcije u organima lokalne samouprave

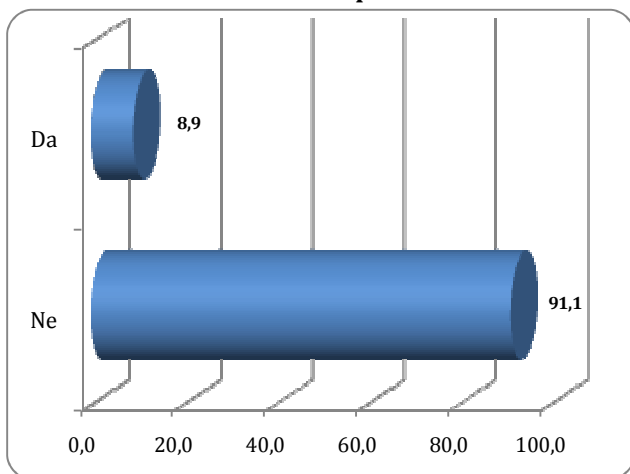

Na pitanje da li je neki službenik organa lokalne samouprave uputio zahtjev za mitom, devet od deset građana se nije našlo u takvoj situaciji. Sa druge strane, 8,9% građana prijavljuje postojanje ovakvih zahtjeva od strane službenika (Grafik 11).

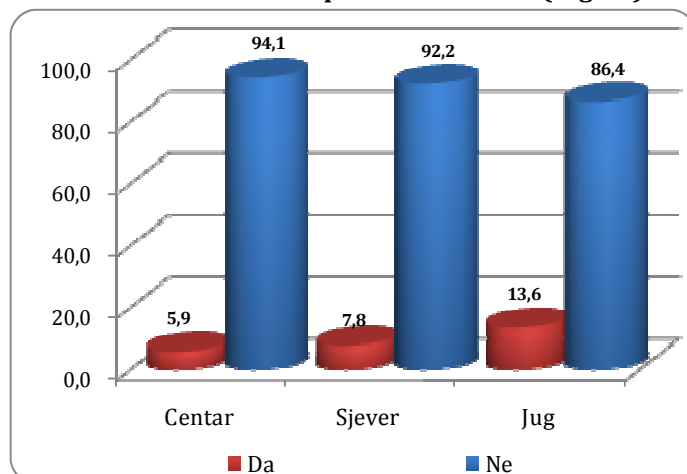
Prema dobijenim rezultatima, građani na jugu su bili u češćoj situaciji da im se traži mito, od ispitanika u centralnom i sjevernom regionu (Grafik 12).

Prema odgovorima ispitanika, u najvećem broju slučajeva zahtjeve za mitom su upućivali službenici građevinske inspekcije, komunalne inspekcije, opštinskih šalterskih službi i urbanizna. Navedene službe u najvećem procentu prijavljuju ispitanici iz sjevernih opština. Značajan podatak je da 44% ispitanika, koji su prijavili da im je neki službenik tražio mito, nijesu željeli da navedu koja služba je bila u pitanju. Ovo je pogotovu karakteristično za građane iz južnog regiona.

Grafik 11: Da li Vam je neki službenik organa lokalne samouprave tražio mito?

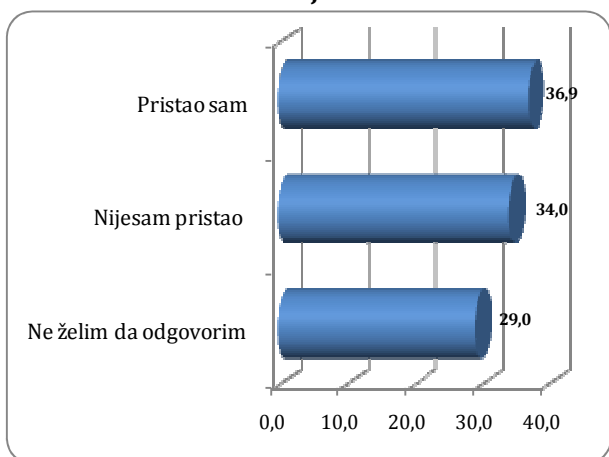
Grafik 12: Da li Vam je neki službenik organa lokalne samouprave tražio mito (region)?

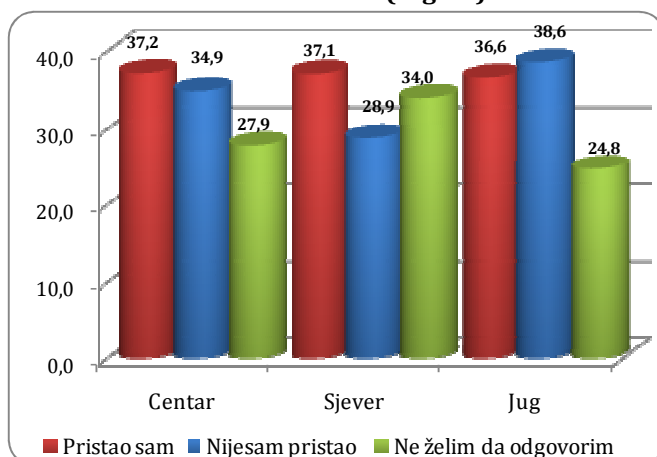
Ispitanici koji su se našli u situaciji da im se traži mito, najčešće su pristali da odgovore na ovakav zahtjev. Ipak, na postavljeno pitanje kako su ispitanici postupili na upućeni zahtjev, važno je napomenuti da je skoro svaki treći ispitanik odbio da odgovori na ovo pitanje (Grafik 13).

Posmatrajući dobijene rezultate po regionima, struktura odgovora je takva da su ispitanici iz južnih opština iznad nacionalnog prosjeka odbijali da daju mito, dok su u sjevernim i centralnim opštinama pristajali da ispune ovakve zahtjeve (Grafik 14).

Grafik 13: Kako ste postupili na upućeni zahtjev za mitom?

Grafik 14: Kako ste postupili na upućeni zahtjev za mitom (region)?

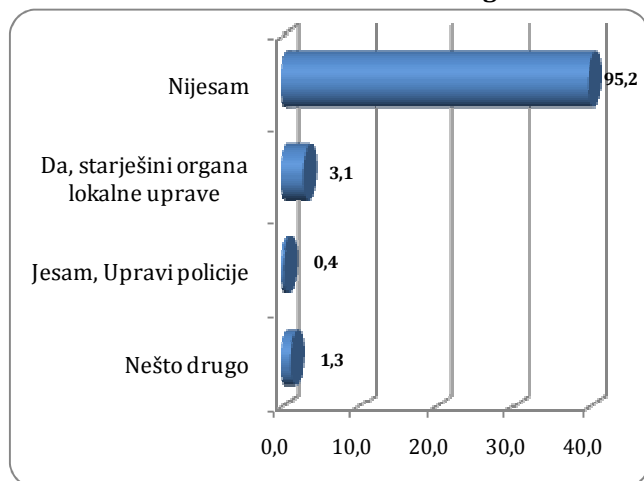

Ključna aktivnost borbe protiv korupcije je prijavljivanje zahtjeva za mitom ili drugih koruptivnih radnji. Ipak, i pored činjenice da su građani svjesni štetnosti korupcije za društvo u cjelini, ipak, 95% njih koji su se našli u situaciji da im službenik organa lokalne samouprave traži mito, nijesu ga prijavili (Grafik 15).

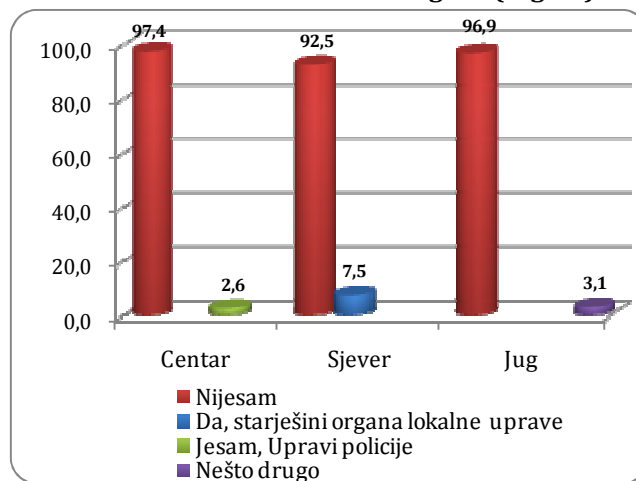
Neprijavljivanje službenika koji su upućivali zahtjeve za mitom je najviše prisutno kod ispitanika iz centralnog i južnog regiona. Građani sa sjeveru su ovakve zahtjeve jedino prijavljivali starješini organa lokalne samouprave, a iz centralnog regiona samo Upravi policije (Grafik 16).

U slučaju prijavljivanja službenika koji su tražili mito, u tri slučaja prijava je proglašena neosnovanom, a u dva slučaja službenik je ukoren. Ishod pritužbe se još uvijek ne zna za dva prijavljena slučaja.

Grafik 15: Da li ste zahtjev za mitom prijavili nekom od nadležnih organa?

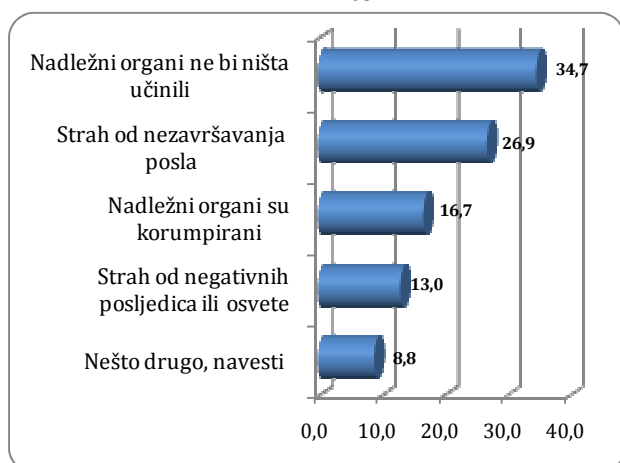
Grafik 16: Da li ste zahtjev za mitom prijavili nekom od nadležnih organa (region)?

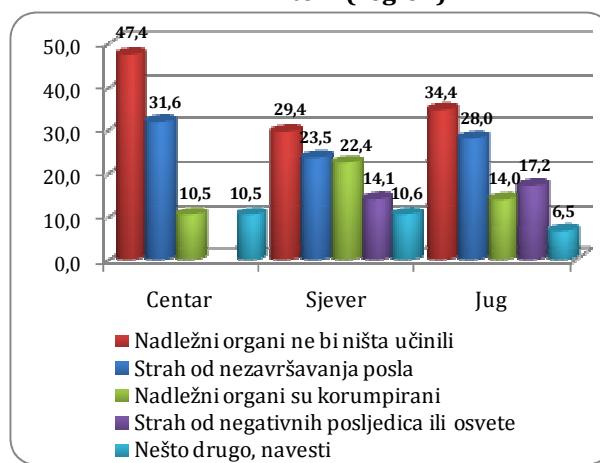
Najvažniji razlog neprijavljivanja zahtjeva za korupcijom, je nepovjerenje u nadležne institucije. Naime, svaki treći ispitanik navodi da nije prijavio službenika koji mu je tražio mito, jer nadležni organi ništa ne bi učinili. Takođe, i strah od nezavršavanja posla je u značajnoj mjeri uticao da se ne prijave slučajevi korupcije (Grafik 17).

Kod ispitanika u centralnom regionu, nepovjerenje u nadležne organe je značajno veće u odnosu na ispitanike u druga dva regiona (Grafik 18).

Grafik 17: Razlog neprijavljivanja zahtjeva za mitom?

Grafik 18: Razlog neprijavljivanja zahtjeva za mitom (region)?

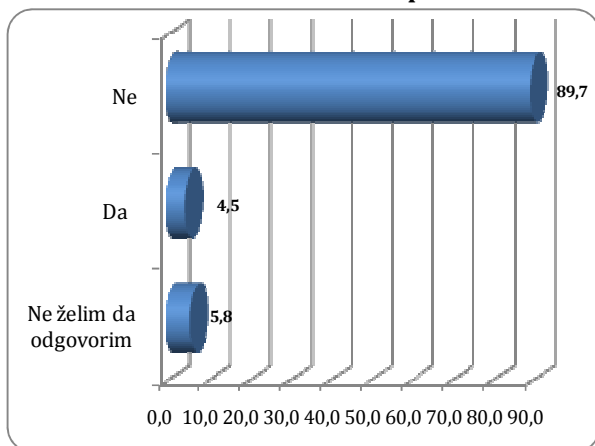

Ispitani građani imaju visok nivo svijesti o štetnosti korupcije i negativan stav prema ovoj pojavi. Naime, prema rezultatima istraživanja ispitanici u 90% slučajeva nijesu nikada ponudili mito u cilju rješavanja njihovog slučaja ili pružanja usluge koja je u opisu posla službenika. Prema dobijenim rezultatima, mito je ponudilo 4,5% ispitanika (Grafik19).

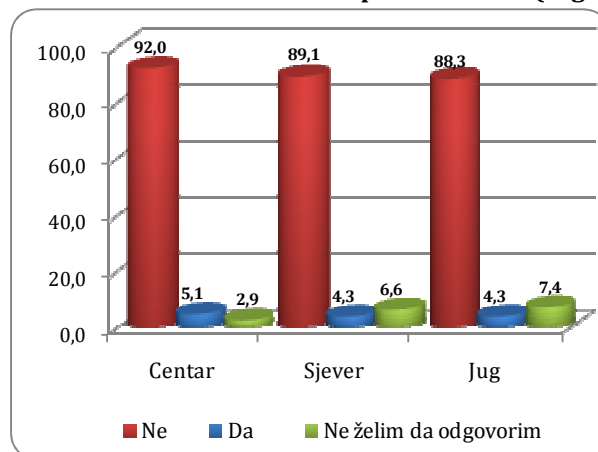
Sličan raspored odgovora na dato pitanje je i po regionima. Sa tim da je u centralnom regionu procenat ispitanih koji nijesu ponudili mito veći od nacionalnog prosjeka (Grafik 20).

Od ispitanika koji su ponudili mito, u pitanju su najčešće bile službe koje izdaju građevinske dozvole, opštinske šalterske službe i komunalna policija.

Grafik 19: Da li ste nekada ponudili mito?

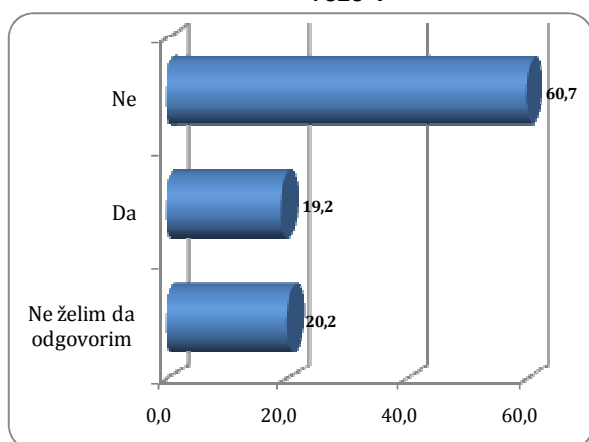

Grafik 20: Da li ste nekada ponudili mito (region)?

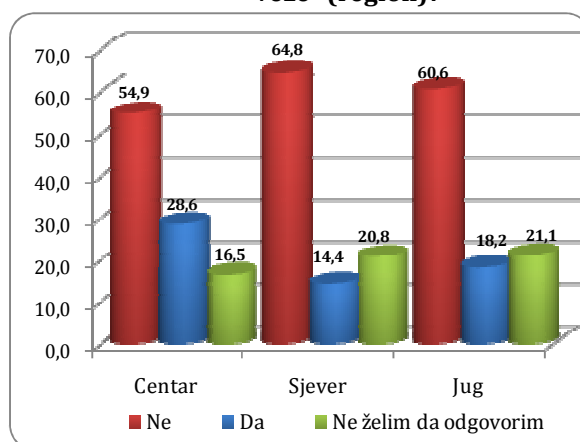

Prema dobijenim rezultatima, u određenoj mjeri je prisutno postojanje nepotizma. Naime, svaki peti građanin je uz pomoć rođaka, prijatelja iz lokalne samouprave nekada „završio posao“ preko veze. Takođe, svaki peti ispitanik je odbio da odgovori na ovo pitanje (Grafik 21). Ispitanici koji su koristili prijateljske i rođачke veze u organima lokalne samouprave u najvećem broju slučajeva su dobili dokumenata prije vremena ili „preko reda“. Sa druge strane, važan podatak do kojeg se došlo ovim istraživanjem je da na mišljenje ispitanika o nivou korupcije u organima lokalne samouprave upravo utiču ovakve pojave, dugo čekanje u redovima, poznanstva drugih građana sa službenicima organa lokalne samouprave itd. Postojanje nepotizma je naročito prisutno u centralnom regionu. U odnosu na nacionalni prosjek ispitanici iz sjevernih opština su u manjoj mjeri koristili rođачke veze za „završavanje“ posla (Grafik 22).

Grafik 21: Da li ste nekada „završili posao preko veze“?

Grafik 22: Da li ste nekada „završili posao preko veze“ (region)?

Ispitanici su rangirali važnost različitih načina u borbi protiv korupcije. Prema njihovom mišljenju, najefikasniji način borbe protiv korupcije je sprovođenje strožije unutrašnje kontrole rada organa

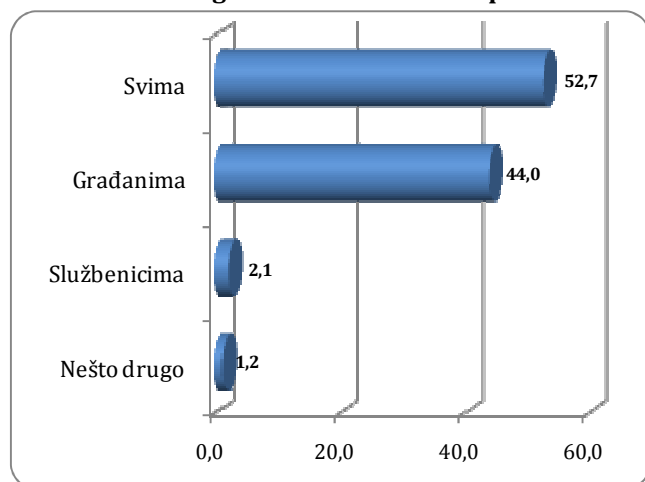
lokalne samouprave. Takođe, značajan efekat bi imalo i javno objavljivanje i zakonsko procesuiranje otkrivenih slučajeva i uvođenje strožijih kaznenih mjera (Tabela 5).

Tabela 5: Najbolji način borbe protiv korupcije (%)

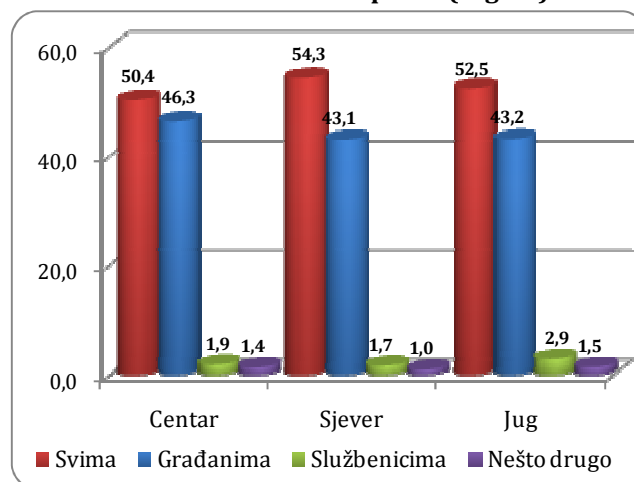
	Crna Gora	Centar	Sjever	Jug
Preciznija zakonska rješenja u ovoj oblasti	8,7	7,1	10,8	7,4
Strožija unutrašnja kontrola rada organa lokalne samouprave	19,1	17,1	19,9	20,0
Uvođenje strožijih kaznenih mjera	15,7	14,5	16,7	15,5
Kampanja u cilju podizanja nivoa svijesti stranaka o štetnosti korupcije	9,7	8,9	10,9	8,8
Kampanja u cilju podizanja nivoa svijesti službenika organa lokalne samouprave o štetnosti korupcije	6,1	6,5	6,0	5,9
Obezbjedjivanje većih plata za službenike	10,1	11,5	9,5	9,5
Javno objavljivanje i zakonsko procesuiranje otkrivenih slučajeva korupcije ili drugog nezakonitog ponašanja	16,2	18,3	14,7	16,0
Pojednostavljivanje procedura i skraćivanje vremena za dobijanje dozvola, rješenja, potvrda itd.	9,2	9,3	7,8	11,1
Transparentniji rad organa lokalne samouprave	3,9	5,0	3,1	3,9
Nešto drugo	1,3	1,9	0,6	2,1

Korupcija je negativna pojava i ne pogađa samo određene strukture društva. Do ovog zaključka se došlo i na osnovu rezultata ovog istraživanja. Naime, prema mišljenju više od polovine ispitanika korupcija šteti svima, ne samo građanima ili službenicima lokalne samouprave (Grafik 23). Ovakvo mišljenje je najzastupljenije kod ispitanika na sjeveru republike (Grafik 24).

Grafik 23: Kome najviše šteti korupcija u organima lokalne samouprave?

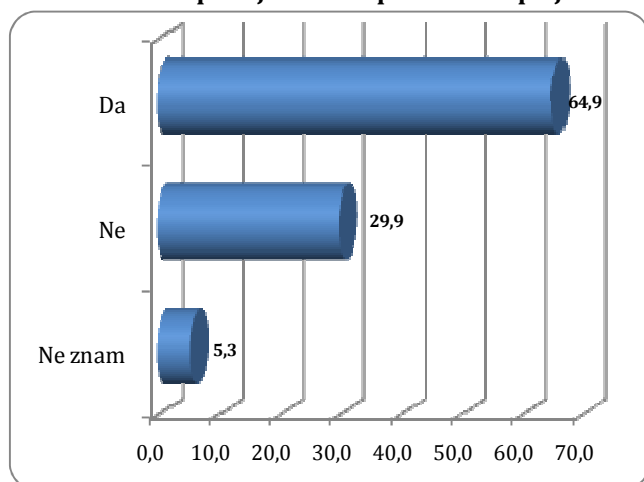

Grafik 24: Kome najviše šteti korupcija u organima lokalne samouprave (region)?

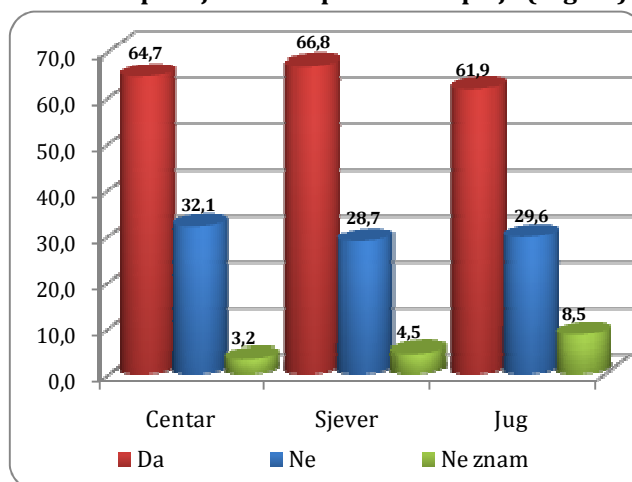

Građani najčešće smatraju da izabrani predstavnici/odbornici u lokalnim samoupravama mogu doprinijeti u borbi protiv korupcije (Grafik 25). Najbolje načine njihovog doprinosa ispitanici vide u povećanju njihovog angažmana u vezi sa ovom problematikom, sprovođenjem strožije unutrašnje kontrole, javnom objelodanjivanju i procesuiranju otkrivenih slučajeva, donošenjem boljih zakonskih rješenja, kao i povećanjem plata službenicima.

Grafik 25: Da li izabrani predstavnici mogu doprinijeti borbi protiv korupcije?

Grafik 26: Da li izabrani predstavnici mogu doprinijeti borbi protiv korupcije (region)?

Građani su nivo korupcije u drugim javnim službama u loklanim upravama ocijenili različito. Na skali od 1-bez korupcije do 10-korupcija izuzetno zastupljena najviše je korumpirano zdravstvo (prosječna ocjena 4,86) i policija (prosječna ocjena 4,80). Prema mišljenju građana korupcija je najmanje prisutna u civilnom sektoru-NVO (2,33) i vodovodu (prosječna ocjena 2,74), (Tabela 6).

Mišljenje o nivou korupcije u navedenim službama ispitanici su u svakom petom slučaju formirali na osnovu ličnog iskustva, koje se najčešće ogleda u davanju novca i određenim poklonima medicinskom osoblju i službenicima saobraćajne policije.

Tabela 6: Nivo korupcije u drugim javnim službama u lokalnoj samoupravi

	Crna Gora	Centar	Sjever	Jug
Zdravstvo	4,86	5,69	3,93	5,64
Školstvo	3,82	4,30	3,31	4,25
Policija	4,80	5,40	4,13	5,39
Katastar	4,05	3,93	3,19	5,68
Elektro distribucija	3,86	4,13	3,50	4,25
Komunalne službe	3,13	3,37	2,56	3,89
Vodovod	2,74	2,59	2,39	3,56
Poreska uprava Crne Gore – područna jedinica u Vašoj opštini	3,11	3,11	2,59	4,04
Civilni sektor (NVO)	2,33	2,46	2,14	2,55
Mediji	3,21	3,65	2,75	3,58

4. Ažurnost organa lokalne samouprave

Prema mišljenju građana služba za izdavanje građevinskih dozvola, urbanizam i prostorno planiranje su najmanje ažurni. Posmatrajući dobijene ocjene po regionima u odnosu na nacionalni prosjek, ove službe su dobile najlošije ocjene od građana iz južnog regiona (Tabela 7). Više od polovine ispitanika je ažurnost navedenih službi ocijenilo ocjenom četiri i više od četiri, pa je opšta ocjena ažurnosti pozitivna.

Tabela 7: Nivo ažurnosti organa lokalne samouprave

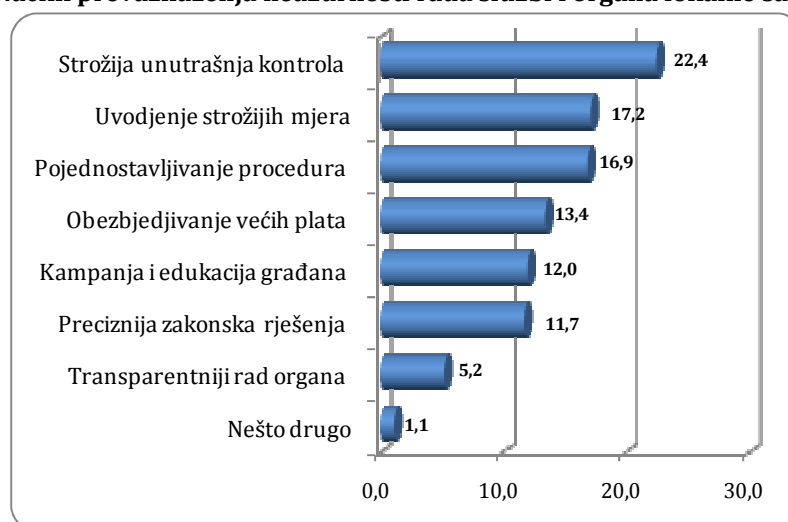
	Crna Gora	Centar	Sjever	Jug
Opštinske šalterske službe	5,92	6,09	6,11	5,40
Prostorno planiranje	4,80	4,74	5,07	4,55
Urbanizam	4,76	4,81	5,00	4,48
Izgradnja objekata/Izdavanje građevinskih dozvola	4,57	4,57	4,76	4,35
Utvrdjivanje, kontrola i naplata opštinskih prihoda i poreza	5,99	6,19	6,17	5,58
Građevinska inspekcija	5,35	5,56	5,72	4,81
Komunalna policija	5,69	6,42	5,94	4,87
Lokalni funkcioneri	5,38	5,02	5,55	5,31

U poslednjih godinu dana, na zahtjev za informacijama ili pružanjem usluga, građani su u 16,1% slučajeva dobili odgovor od organa lokalne samouprave u periodu koji je duži od onog predviđenog zakonom. Najčešće navedene službe organa lokalne samouprave, koje su duže odgovarale na zahtjev, u odnosu na ono što je bilo predviđeno, su opštinske šalterske službe, službe za izdavanje građevinskih dozvola i urbanizam.

Svaki deseti građanin je, u posljednjih godinu dana, imao negativne posljedice zbog nastalih propusta u tačnosti rada službenika organa lokalne samouprave.

Zbog nastalih propusta u radu službenika organa lokalne samouprave, skoro svaki drugi građanin (47,7%) je uložio prigovor. U cilju prevazilaženja problema neažurnosti rada službi i organa lokalne samouprave građani su predložili strožiju unutrašnju kontrolu rada organa lokalne samouprave i uvođenje strožijih kaznenih mjera (Grafik 27).

Grafik 27: Načini prevazilaženja neažurnosti rada službi i organa lokalne samouprave

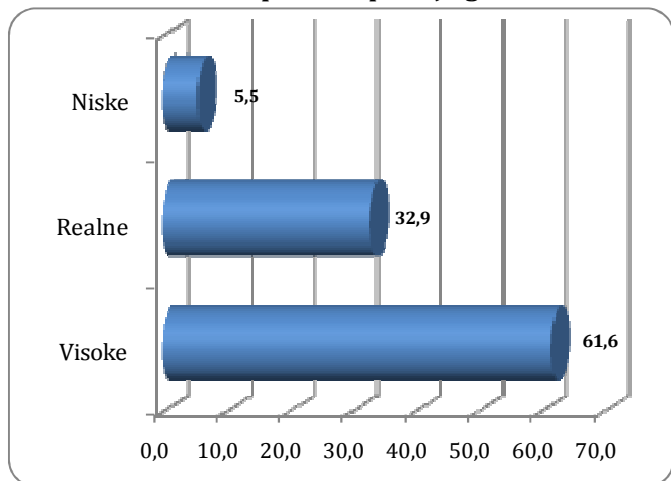

5. Dostupnost usluga organa lokalne samouprave

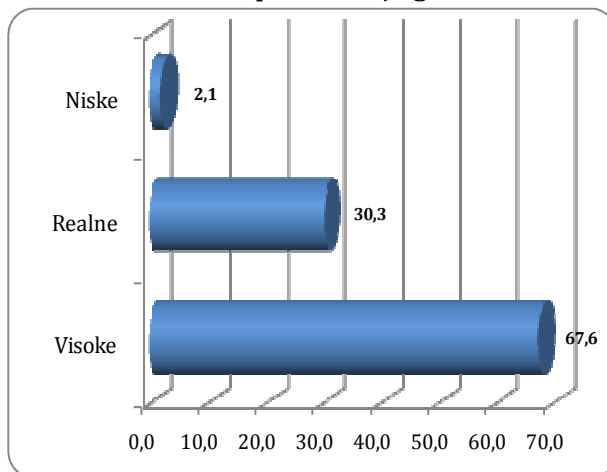
Prema mišljenju skoro tri petine građana, cijene usluga koje organi lokalne samouprave naplaćuju za pružanje svojih usluga su visoke. Takođe, dvije trećine njih ističe da kvalitet usluga koje pružaju organi lokalne samouprave ne ide u korak sa cijenom usluga koju naplaćuju.

Anketirani građani se uglavnom slažu sa činjenicom da je visina kazni koju naplaćuju i cijena dozvole koji izdaju organi lokalne samouprave visoka (Grafik 28 i Grafik 29). Najčešće je ukupna uplata građana, na račun organa lokalne uplate, u posljednjih godinu dana, po bilo kom osnovu iznosila između 11 i 50€.

Grafik 28: Visina kazni koju organi lokalne samouprave naplaćuju građanima

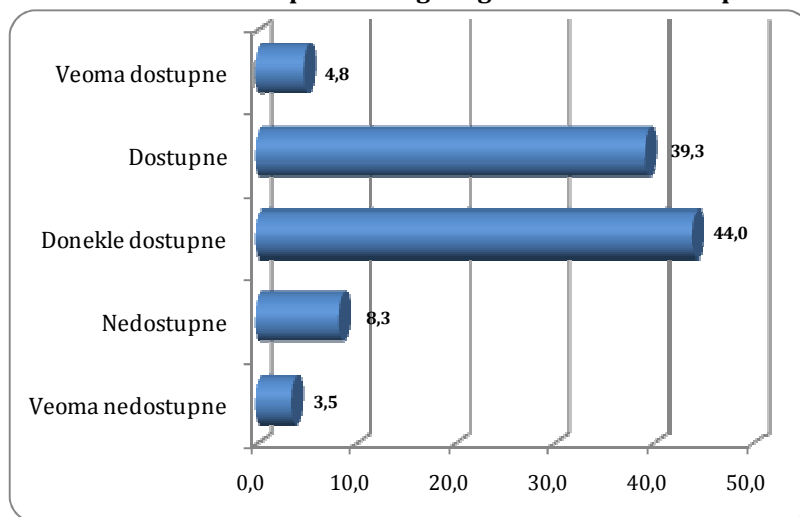

Grafik 29: Cijena dozvola koji organi lokalne samouprave izdaju građanima

Većina građana (44,0%) smatra da su usluge organa lokalne samouprave, imajući u vidu cijene usluga koje im naplaćuju, donekle dostupne građanima⁷ (Grafik 30). Takođe, dvije petine građana (40,9%) smatra da se zahtijevane informacije od nadležnih organa i službi lokalne samouprave najčešće dobijaju na prilično lak način⁸.

Grafik 30: Dostupnost usluga organa lokalne samouprave

Građani, komplikovanost procedura u organima lokalne samouprave, ocjenjuju sa različitim vrijednostima indikatora. Prema njihovom mišljenju, na skali od 1-nije komplikovano do 10-veoma komplikovano, najviše je komplikovanost procedura zastupljena kod izdavanja dozvole za rad (6,89), urbanizma (6,31) i građevinske inspekcije (6,03), Tabela 8. Sa druge strane, komplikovanost procedura je najmanje prisutna kod opštinskih šalterskih službi (3,78).

⁷ "Veoma dostupne" + "Dostupne" + „Donekle dostupne“ = 4,8% + 39,3% + 44,0% = 88,1%

⁸ „Lako“ + „Veoma lako“ = 40,9% + 7,5% = 48,4%

Posmatrajući strukturu odgovora po regionima, pokazuje se da građani iz centralnog i južnog regiona smatraju da je komplikovanost procedura najzastupljenija upravo kod njih, u odnosu na nacionalni prosjek.

Tabela 8: Komplikovanost procedura u organima lokalne samouprave

	Crna Gora	Centar	Sjever	Jug
Opštinske šalterske službe	3,78	4,25	3,22	4,26
Prostorno planiranje	5,61	6,07	4,85	6,17
Urbanizam	6,31	6,93	5,63	6,78
Izgradnja objekata/Izdavanje građevinskih dozvola	6,89	7,08	6,44	7,33
Utvrdjivanje, kontrola i naplata opštinskih prihoda i poreza	4,85	4,79	4,47	5,41
Građevinska inspekcija	6,03	6,50	5,52	6,34
Komunalna policija	4,82	5,22	4,29	5,28
Lokalni funkcioneri	5,69	6,63	5,37	5,67

6. Odnos službenika u organima lokalne samouprave prema građanima

Prema mišljenju svakog drugog građanina, odnos službenika lokalne samouprave prema građanima je ocijenjen kao normalan. Takođe, kada su upitani da uporede odnos službenika lokalne samouprave prema građanima, na skali od 1-drastično pogoršan do 10-značajno unaprijeđen, mišljenja su da je za posljednje dvije godine ostvaren značajan napredak - vrijednost indikatora je 5,87.

Mada su građani istakli da je odnos između službenika lokalne samouprave i građana unaprijeđen, ipak postoji prostor za dodatno poboljšanje i u narednom periodu. Građani nijesu bili svjedoci neprijatnog odnosa službenika lokalne samouprave prema nekom građaninu i isto tako ističu da, u posljednjih godinu dana, nijesu imali neprijatnosti sa službenicima bilo koje službe i organa lokalne samouprave.

4. PREDUZEĆA

1. Demografske karakteristike preduzeća i njihovih ovlašćenih predstavnika

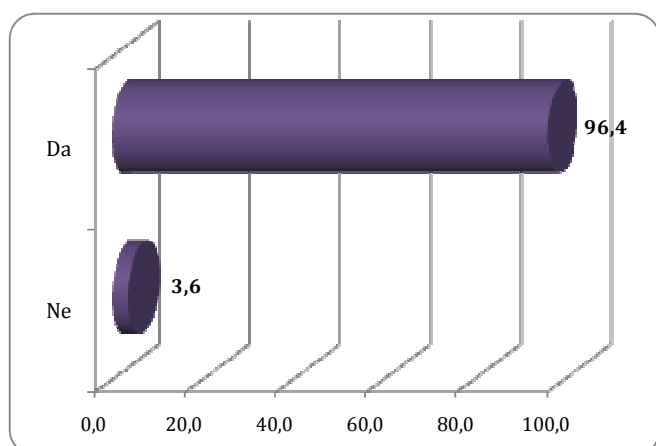
Ukupan broj preduzeća obuhvaćenih uzorkom iznosi 331. Preduzeća su najčešće osnovana nakon 2002. godine i u pitanju je privatno vlasništvo sa domaćim kapitalom. Broj zaposlenih u ovim preduzećima se kreće do 10 ili više od 50 zaposlenih. Sedam od deset anketiranih preduzeća organizovano je kao DOO i svako peto kao preduzetnik. Dvije petine preduzeća je ostvarilo godišnji promet koji se kretao do 50,000€ u 2008. godini.

Polna struktura predstavnika preduzeća pomjerena je u korist muškaraca - 58,4%. Ispitanici su najčešće starosne dobi do 30 i više od 47 godina (26,2%, odnosno 26,5%). Svaki drugi predstavnik preduzeća (50%) ima završenu srednju školu.

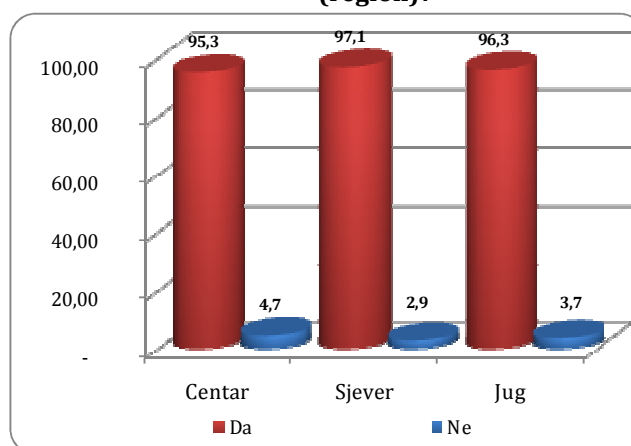
2. Korišćenje usluga organa lokalne samouprave

Gotovo svi predstavnici preduzeća su, u toku prošle godine, koristili usluge organa lokalne samouprave (Grafik 31). Detaljniji uvid u strukturu po regionu (Grafik 32) pokazuje da ne postoji odstupanje od navedenog. Najčešći razlog posjete organima lokalne samouprave je prikupljanje i ovjera dokumenata, plaćanje poreza i različite uplate preduzeća.

Grafik 31: Da li je Vaše preduzeće koristilo usluge organa lokalne samouprave?

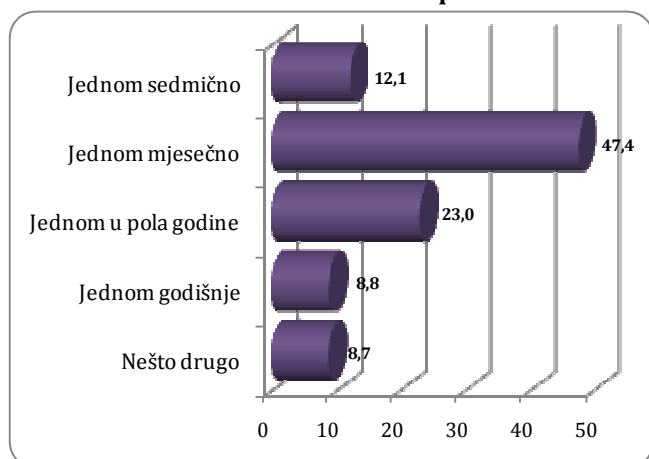
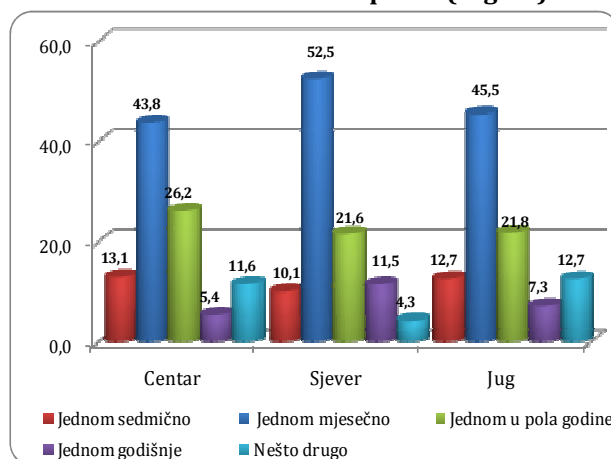

Grafik 32: Da li je Vaše preduzeće koristilo usluge organa lokalne samouprave (region)?

Priroda obavljanja svakodnevnih poslovnih aktivnosti preduzeća podrazumijeva korišćenje usluga organa lokalne samouprave i, najčešće, kontakt sa njima imaju jednom mjesečno (Grafik 33).

Detaljniji uvid u strukturu odgovora prema regionu pokazuje da predstavnici preduzeća u sjevernom dijelu, u odnosu na zaposlene u sjevernom i južnom regionu, koriste češće usluge organa lokalne samouprave jednom mjesečno (Grafik 34).

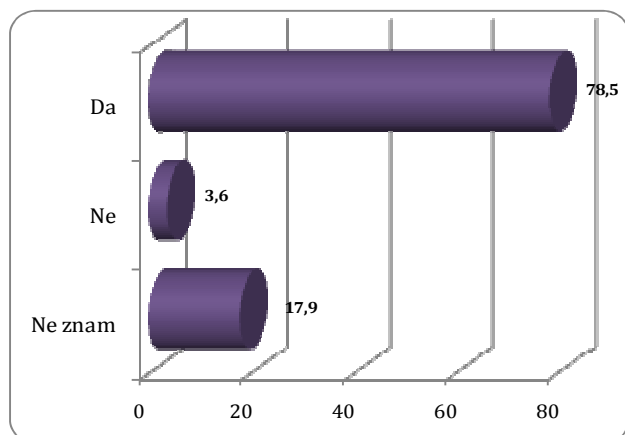
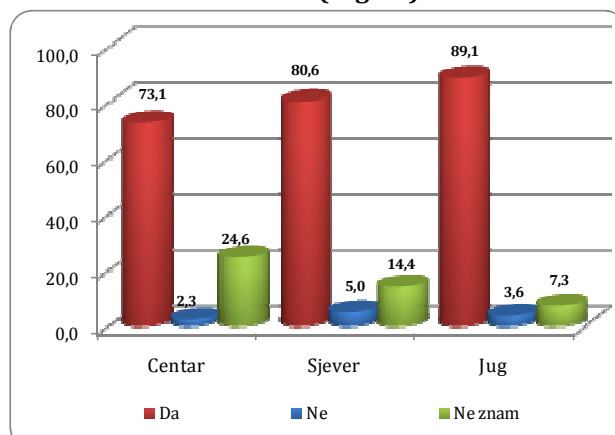
Grafik 33: Koliko često koristite usluge organa lokalne samouprave?**Grafik 34: Koliko često koristite usluge organa lokalne samouprave (region)?**

Kvalitet rada organa lokalne samouprave, na skali od 1–izuzetno loš do 10–izuzetno dobar kvalitet, predstavnici preduzeća u prosjeku ocjenjuju sa 6,13 (Tabela 9). Ocjena kvaliteta je pozitivna, jer je 84,4% preduzeća kvalitet rada organa lokalne samouprave ocijenilo ocjenom četiri i više od četiri. U centralnom regionu predstavnici preduzeća su kvalitet rada organa lokalnih samouprava ocijenili sa ocjenama većim od nacionalnog prosjeka (Tabela 9).

Tabela 9: Prosječna ocjena kvaliteta rada organa lokalne samouprave

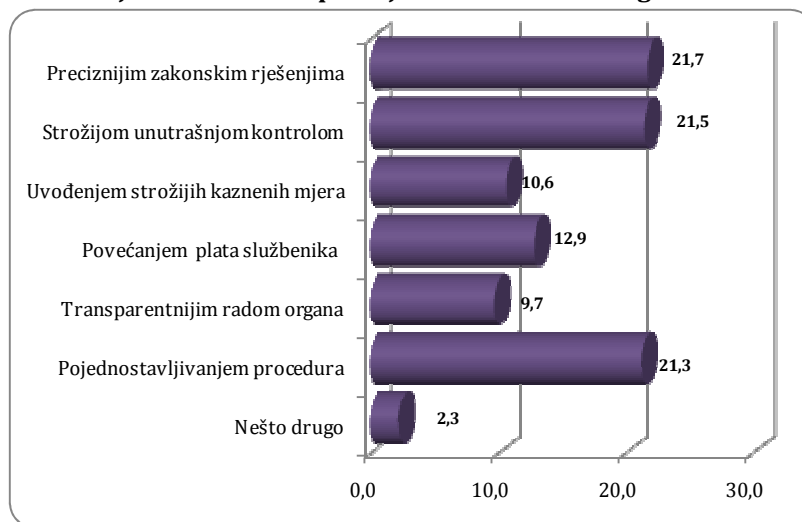
	Prosječna ocjena
Crna Gora	6,13
Centar	6,71
Sjever	5,94
Jug	5,16

U pogledu mogućnosti poboljšanja kvaliteta rada organa lokalne samouprave predstavnici preduzeća imaju pozitivna očekivanja. Naime, osam od deset anketiranih je mišljenja da se kvalitet rada može značajno poboljšati u narednom periodu (Grafik 35). Optimizam u pogledu ovog segmenta funkcionisanja lokalnih samouprava je posebno prisutan kod preduzeća u južnom regionu, a najmanje u centralnom regionu (Grafik 36).

Grafik 35: Da li se kvalitet rada organa lokalne samouprave može značajno poboljšati?**Grafik 36: Da li se kvalitet rada organa lokalne samouprave može značajno poboljšati (region)?**

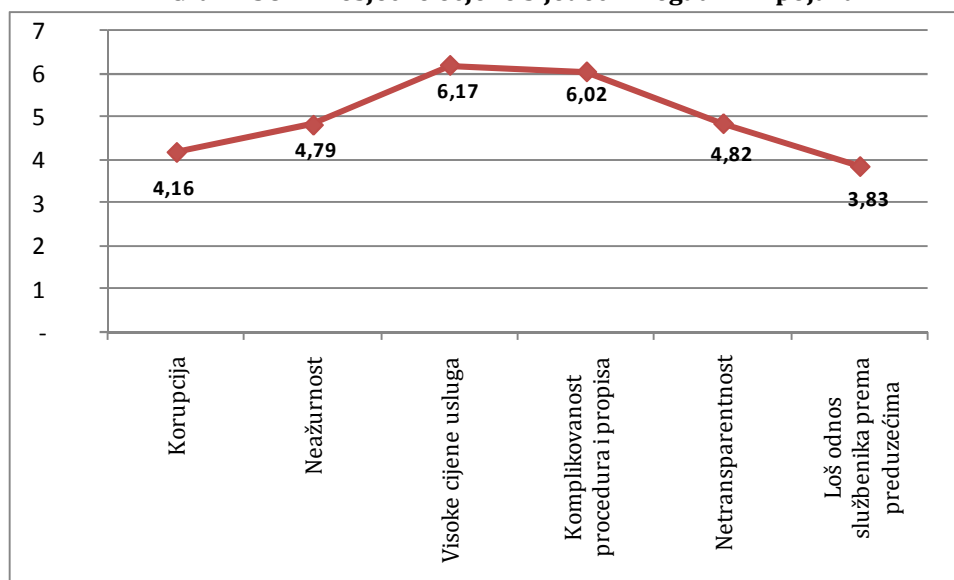
Od strane predstavnika preduzeća su: preciznija zakonska rješenja, strožija unutrašnja kontrola rada organa i pojednostavljena procedura za dobijanje dozvola, rješenja i potvrda prepoznati kao najvažniji načini za poboljšanje kvaliteta rada organa lokalnih samouprava (Grafik 37). Preduzeća u centralnom i sjevernom dijelu smatraju da će se najveća poboljšanja ostvariti preciznijim zakonskim rješenjima, a u južnim opštinama strožijom unutrašnjom kontrolom.

Grafik 37: Na koji način se može poboljšati kvalitet rada organa lokalne samouprave?

Prema mišljenju predstavnika preduzeća postoje propusti u radu organa lokalne samouprave, i kao najzastupljenija negativna pojava u radu organa su visoke cijene usluga i komplikovanost procedura (prosječna ocjena 6,17 i 6,02), (Grafik 38).

Grafik 38: Prosječne ocjene sljedećih negativnih pojava

Upoređujući podatke po regionima, predstavnici preduzeća u južnim i sjevernim opštinama ocjenjuju veće prisustvo navedenih negativnih pojava u lokalnim samouprava, nego ispitanici u centralnom dijelu gdje su ocjene gotovo najniže (Tabela 10). Kao i na nacionalnom nivou, preduzeća u sva tri regiona najveći problem vide u visokim cijenama usluga i procedurama koji su nedovoljne jasne i komplikovane.

Tabela 10: Prosječne ocjene sljedećih pojava

	Crna Gora	Centar	Sjever	Jug
Korupcija	4,16	4,29	3,52	5,90
Neažurnost	4,79	4,06	4,74	6,42
Visoke cijene usluga	6,17	5,98	6,24	7,00
Komplikovanost procedura i propisa	6,02	5,65	5,94	7,12
Netransparentnost	4,82	4,70	4,57	6,02
Loš odnos službenika prema preduzećima	3,83	3,25	3,97	5,13

3. Korupcija u organima lokalne samouprave

Predstavnici preduzeća korupciju najčešće definišu kao podmićivanje, odnosno primanje i davanje novca. Pored toga, korupcija je definisana i kao zloupotreba službenog položaja i nelegalan način sticanja novca (Tabela 11). Navedene definicije predstavljaju elemente korupcije i mogu se uzeti kao dobar parametar da su ispitanici upoznati i da su u stanju da prepoznaju pojavne oblike korupcije i koruptivnih radnji u svom okruženju.

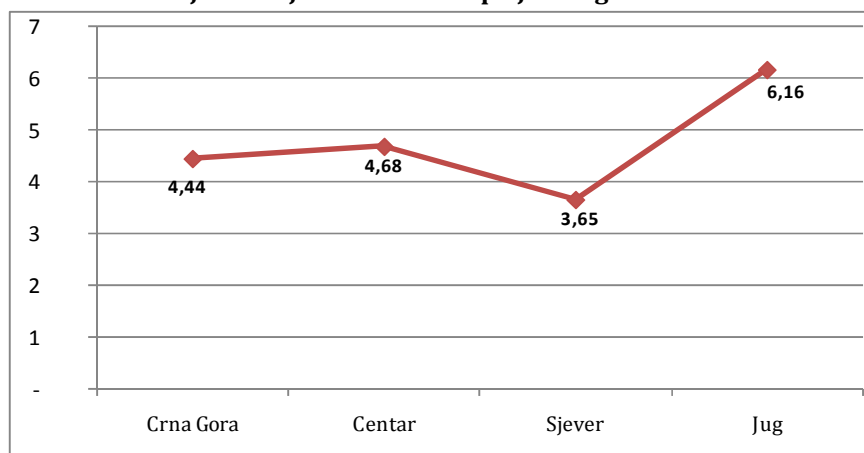
Ispitanici u centralnom i sjevernom dijelu sjeveru republike u većoj mjeri definišu korupciju kao podmićivanje nego na jugu. Takođe, u odnosu na nacionalni prosjek, preduzeća u centralnim opštinama u najmanjem procentu nelegalno obavljanje posla definišu kao oblik korupcije.

Tabela 11: Definicija korupcije (%)

	Crna Gora	Centar	Sjever	Jug
Podmićivanje	40,3	61,5	51,1	33,5
Zloupotreba službenog položaja	22,4	16,2	36	3,6
Nelegalno sticanje novca	10,5	8,5	3,6	5,5
Nelegalno obavljanje posla	6,3	0,8	7,9	5,5
Nepotizam	1,5	1,5	0,7	1,8
Ne znam/Bez odgovora	19,0	11,5	0,7	50,1

Nivo korupcije, na skali od 1-bez korupcije do 10-korupcija izuzetno zastupljena, ocjenjuju sa srednjom ocjenom 4,44. Mišljenje preduzeća o nivou korupcije na jugu je najveće, a u sjevernom dijelu najmanje (Grafik 39).

Grafik 39: Prosječna ocjena nivoa korupcije u organima lokalne samouprave

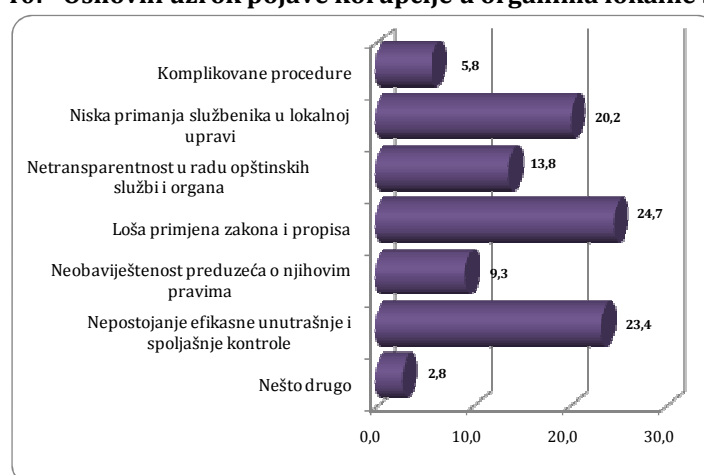
Rangirajući sektore u kojima je korupcija najizraženija predstavnici preduzeća izdvajaju one koje su u vezi sa izgradnjom objekata, odnosno izdavanje građevinskih dozvola (prosječna ocjena 4,22), i građevinsku inspekciju (4,00) i urbanizam (3,63), Tabela 12. Ovaj problem je posebno prisutan u opštinama na jugu republike gdje su ispitanici, na skali od 1-nije uopšte zastupljena do 10-veoma zastupljena, nivo korupcije ocijenili sa visokm prosječnim ocjenama. Zaključak koji se može izvesti na osnovu dobijenih rezultata je da preduzeća najveće probleme sa kojima se suočava lokalna samouprava vide u gradnji i inspekcijskom nadzoru u ovoj oblasti. Takođe, predstavnici preduzeća izdvajaju i tržišnu inspekciju (3,68) i inspekciju rada (3,33). Opštinske šalterske službe su ocijenjene ocjenom (2,53), pa je prema mišljenju ispitanika prisustvo korupcije u ovom sektoru najmanje (Tabela 12).

Tabela 12: Prosječne ocjene nivoa korupcije u službama i organima lokalne samouprave

	Crna Gora	Centar	Sjever	Jug
Opštinske šalterske službe	2,53	2,72	2,27	2,92
Prostorno planiranje	3,26	3,02	2,45	6,23
Urbanizam	3,63	3,36	2,79	7,66
Izgradnja objekata/Izdavanje građevinskih dozvola	4,22	4,10	3,36	6,86
Utvrdjivanje, kontrola i naplata opštinskih prihoda i poreza	3,18	3,30	2,40	4,88
Građevinska inspekcija	4,00	4,20	2,86	6,72
Komunalna policija	3,43	3,52	2,46	6,05
Izdavanje dozvola za rad	3,60	4,04	2,83	4,72
Poreska uprava Crne Gore	2,93	3,12	2,38	4,08
Tržišna inspekcija	3,68	4,62	2,46	4,86
Inspekcija rada	3,33	3,90	2,44	4,38
Sanitarna inspekcija	2,66	2,78	2,16	3,96

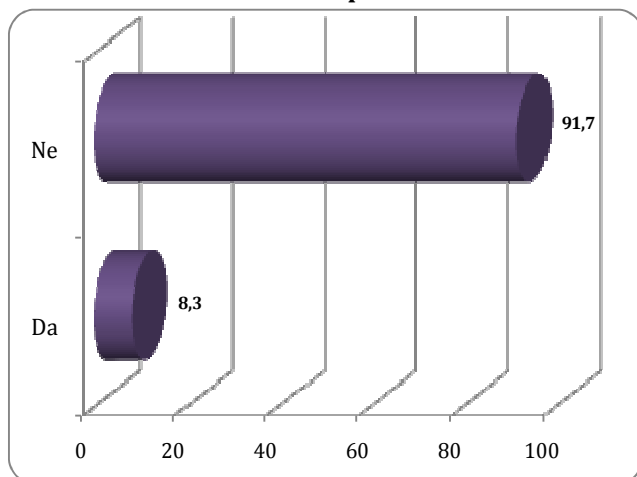
Najčešći uzrok pojave korucije u organima lokalne samouprave, prema mišljenju preduzeća, su loša primjena zakona i propisa, nepostojanje efikasne unutrašnje i spoljašnje kontrole u cilju suzbijanja korupcije i niska primanja službenika u lokalnoj samoupravi. Iako su komplikovane procedure u radu opštinskih službi i organa označene od strane predstavnika preduzeća ipak smatraju da oni nijesu uzrok pojave korupcije, makar ne direktni. Navedeni uzroci mogu poslužiti u definisanju načina i mjera koje bi se preduzele u borbi protiv korupcije i njenom smanjenju.

Grafik 40: Osnovni uzrok pojave korupcije u organima lokalne samouprave

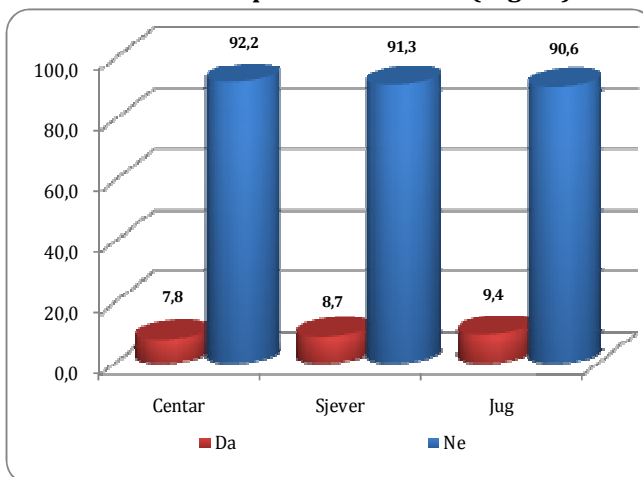

Predstavnici preduzeća su istakli da se nijesu našli u situaciji da im službenici organa lokalne samouprave traže mito (Grafik 41). Svega 8,3% preduzeća prijavljuje ovakve slučajeve.

Grafik 41: Da li je neki službenik organa lokalne samouprave tražio mito?

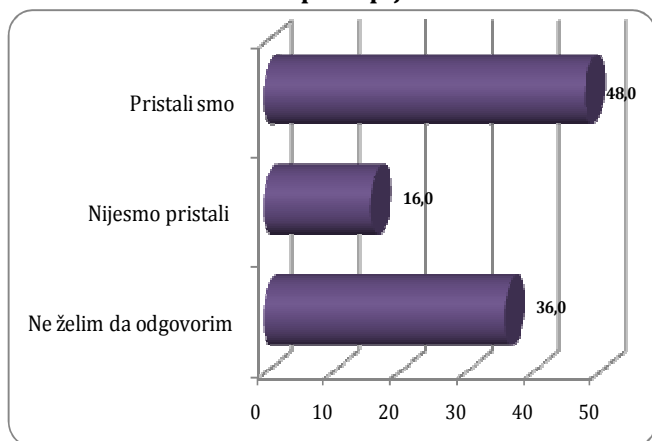

Grafik 42: Da li je neki službenik organa lokalne samouprave tražio mito (region)?

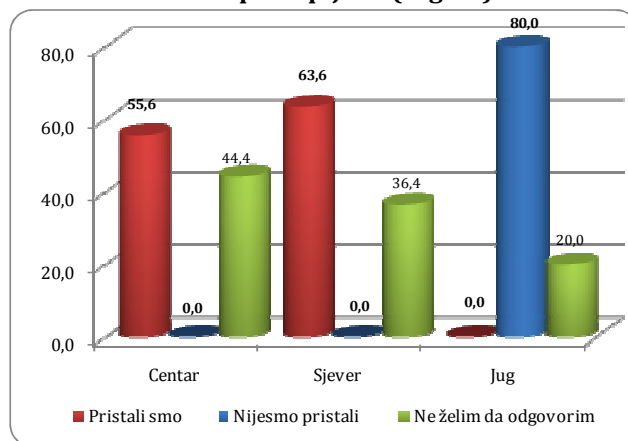

Ponudeno mito su službenici organa lokalne samouprave primili (Grafik 43) i ovaj slučaj preduzeća nijesu prijavili nekom od nadležnih organa. Bitno je napomenuti da je svaki treći predstavnik preduzeća odbio da odgovori na ovo pitanje. Struktura odgovora po regionima je takva da su ispitanici iz centralnog i sjevernog regiona prihvatili ponudeno mito, dok oni iz južnih opština najčešće odbijaju da ga prihvate

Grafik 43: Ukoliko je službenici organa lokalne samouprave traže mito, na koji način je postupljeno?

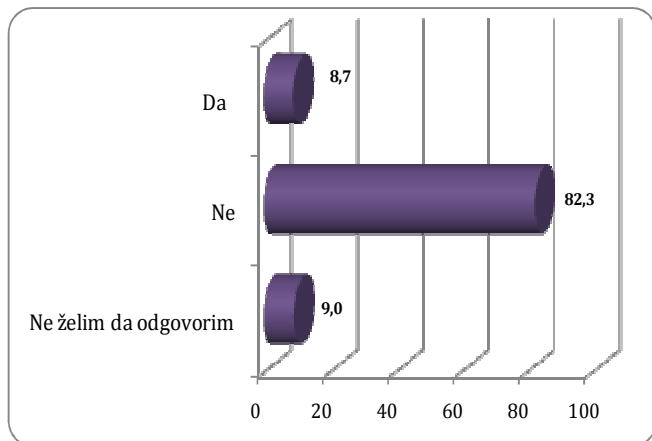
Grafik 44: Ukoliko je kolegama ponudeno mito ili nelegalna uplata, na koji način je postupljeno (region)?

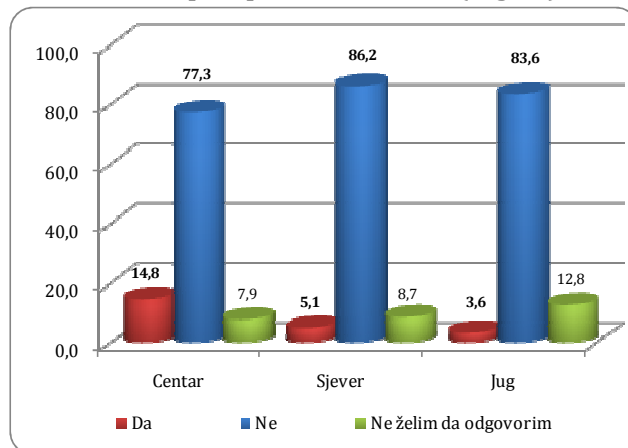
Shodno navođenju predstavnika preduzeća, njihovo preduzeće u 82,3% slučajeva nijesu ponudili mito službenicima organa lokalne samouprave sa ciljem rješavanja slučaja ili pružanja usluge. Prema dobijenim rezultatima, mito je ponudilo 8,7% ispitanika (Grafik 45). Struktura odgovora po regionima je takva da ispitanici iz sjevernih i južnih opština u većem procentu, u odnosu na prosjek, nijesu nudili mito (Grafik 46).

Preduzeća koja su dala mito, ističu da su u pitanju najčešće bile službe tržišne inspekcije, inspekcije rada i komunalna policija.

Grafik 45: Da li je Vaše preduzeće ponudilo mito u cilju rješavanja slučaja koji je u opisu posla službenika?

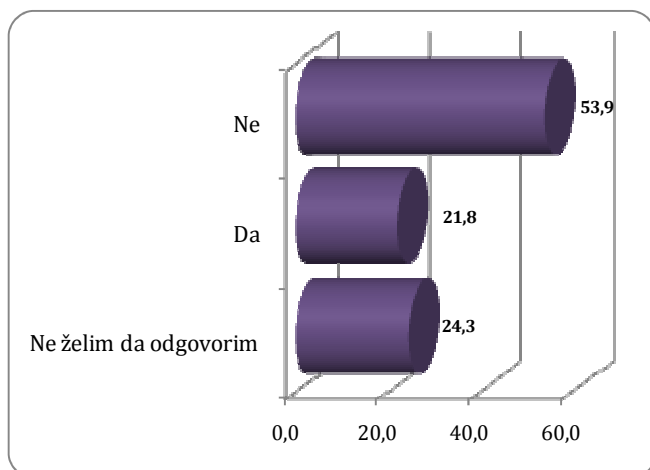
Grafik 46: Da li je Vaše preduzeće ponudilo mito u cilju rješavanja slučaja koji je u opisu posla službenika (region)?

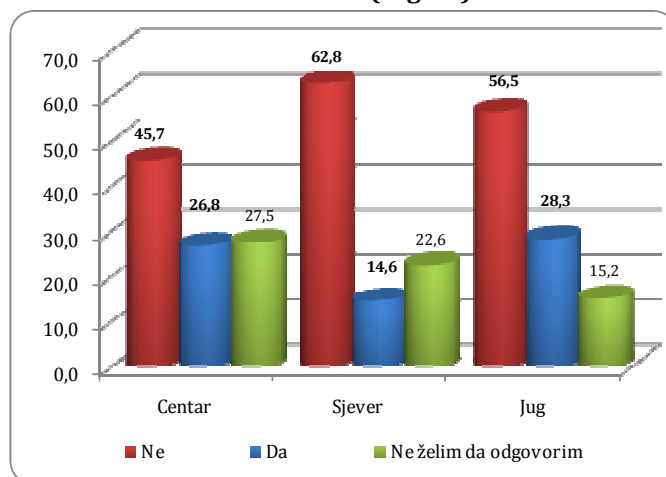
Prema dobijenim rezultatima, u određenoj mjeri je prisutno postojanje nepotizma. Naime, svaki peti predstavnik preduzeća je uz pomoć rođaka, prijatelja iz lokalne samouprave nekada „završio posao“ preko veze. Takođe, svaki četvrti ispitanik je odbio da odgovori na ovo pitanje (Grafik 47). Ispitanici koji su koristili prijateljske i rođачke veze u organima lokalne samouprave u najvećem broju slučajeva su dobili dokumenata prije vremena ili su ubrzali proceduru za dobijanje dozvole za rad.

Postojanje nepotizma je naročito prisutno u južnom i centralnom regionu. U odnosu na nacionalni prosjek ispitanici iz sjevernih opština su u manjoj mjeri koristili rođачke veze za „završavanje“ posla (Grafik 48).

Grafik 47: Da li ste nekada „završili posao preko veze“?

Grafik 48: Da li ste nekada „završili posao preko veze“ (region)?

Predstavnici preduzeća su rangirali važnost različitih načina u borbi protiv korupcije. Prema njihovom mišljenju, najefikasniji način borbe protiv korupcije je uvođenje strožijih kaznenih mjera. Takođe, značajan efekat bi imalo i javno objavljivanje i zakonsko procesuiranje otkrivenih slučajeva i

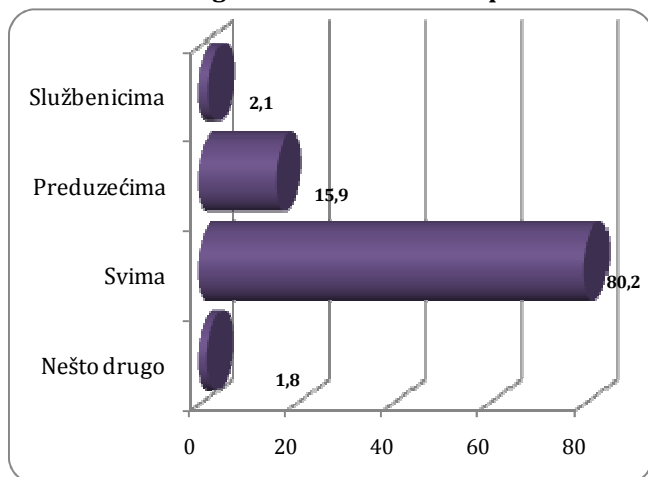
pojednostavljivanje procedura i skraćivanje vremena za dobijanje dozvola, rješenja i potvrda (Tabela 13).

Tabela 13: Najbolji način borbe protiv korupcije (%)

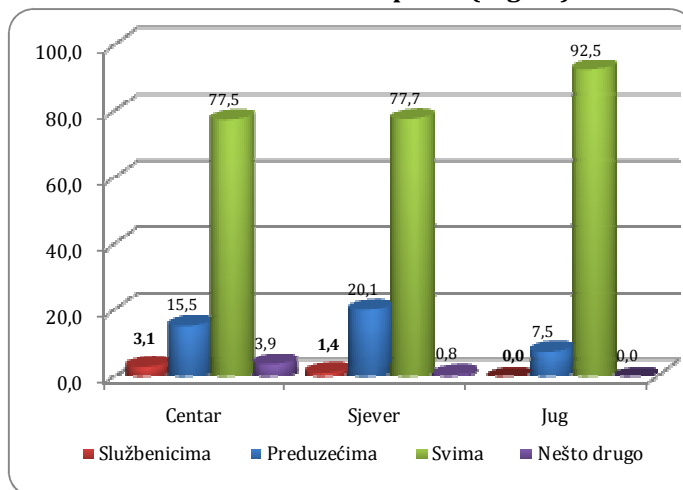
	Crna Gora	Centar	Sjever	Jug
Preciznija zakonska rješenja u ovoj oblasti	11,6	12,2	11,2	9,6
Strožija unutrašnja kontrola rada organa lokalne samouprave	5,9	18,4	20,6	19,2
Uvođenje strožijih kaznenih mjera	20,6	11,0	15,9	14,4
Kampanja u cilju podizanja nivoa svijesti stranaka o štetnosti korupcije	9,5	7,1	5,2	5,6
Kampanja u cilju podizanja nivoa svijesti službenika organa lokalne samouprave o štetnosti korupcije	8,6	7,1	8,2	5,6
Obezbjedjivanje većih plata za službenike	7,1	13,3	4,7	10,4
Javno objavljivanje i zakonsko procesuiranje otkrivenih slučajeva korupcije ili drugog nezakonitog ponašanja	14,6	18,4	17,2	15,2
Pojednostavljivanje procedura i skraćivanje vremena za dobijanje dozvola, rješenja, potvrda itd.	13,6	6,7	12,4	11,2
Transparentniji rad organa lokalne samouprave	7,3	5,1	4,3	8,0
Nešto drugo	1,3	0,8	0,4	0,8

Korupcija je negativna pojava i ne pogađa samo određene strukture društva. Naime, prema mišljenju četiri petine predstavnika preduzeća korupcija šteti svima, a ne samo preduzećima (Grafik 49). Struktura odgovora po regionima pokazuje da se ovo mišljenje posebno ističu preduzeća sa juga republike, u odnosu na prosjek (Grafik 50).

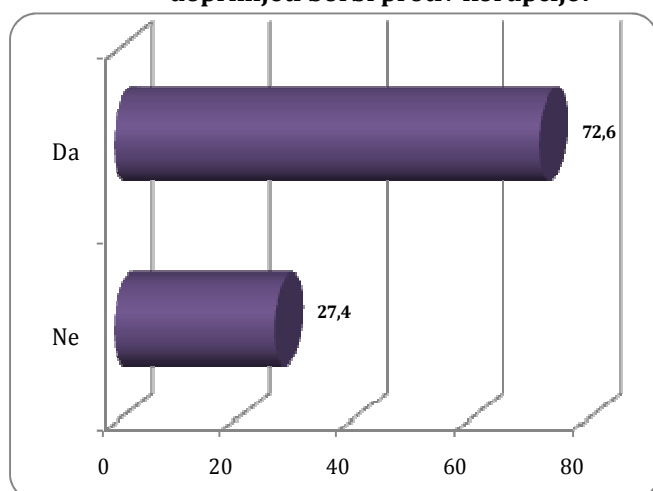
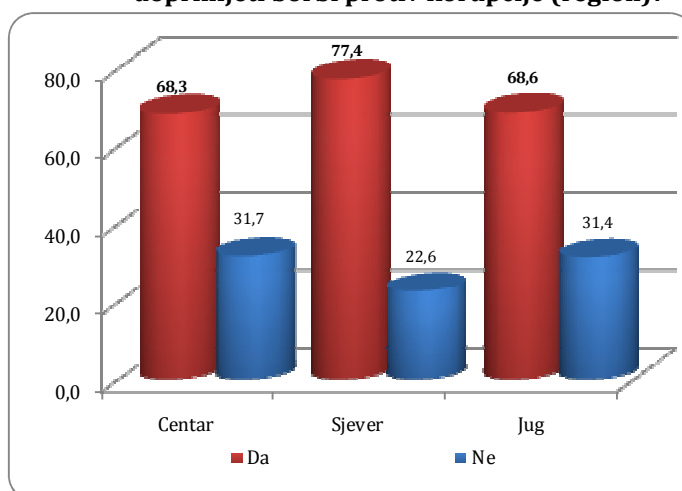
Grafik 49: Kome najviše šteti korupcija u organima lokalne samouprave?

Grafik 50: Kome najviše šteti korupcija u organima lokalne samouprave (region)?

Preduzeća najčešće smatraju da izabrani predstavnici/odbornici u lokalnim samouprava mogu doprinijeti u borbi protiv korupcije (Grafik 51). Najbolje načine njihovog doprinosa ispitanici vide u boljoj posvećenosti zaposlenih da obavljaju predviđene poslovne aktivnosti, sprovođenjem strožije unutrašnje kontrole, javnom objelodanjivanju i procesuiranju otkrivenih slučajeva, kao i uvođenjem kaznenih mjera.

Grafik 51: Da li izabrani predstavnici mogu doprinijeti borbi protiv korupcije?**Grafik 52: Da li izabrani predstavnici mogu doprinijeti borbi protiv korupcije (region)?**

Preduzeća su nivo korupcije u drugim javnim službama u loklanim upravama ocijenili različito. Na skali od 1-bez korupcije do 10-korupcija izuzetno zastupljena, najviše je korumpirano zdravstvo (prosječna ocjena 4,21), policija (prosječna ocjena 4,01) i katastar (prosječna ocjena 3,59). Prema mišljenju predstavnika preduzeća korupcija je najmanje prisutna u civilnom sektoru (2,20) i medijima (prosječna ocjena 2,72), (Tabela 14).

Posmatrajući strukturu odgovora po regionu, pokazuje se da predstavnici preduzeća iz južnog regiona sa većim vrijednostima indikatora ocjenjuju nivo korupcije u poređenju sa nacionalnim prosjekom (Tabela 14).

Tabela 14: Nivo korupcije u drugim javnim službama u lokalnoj samoupravi

	Crna Gora	Centar	Sjever	Jug
Zdravstvo	4,21	4,03	3,77	6,24
Školstvo	3,09	2,93	2,90	4,36
Policija	4,01	3,78	3,79	5,48
Katastar	3,59	3,08	3,07	6,62
Elektro distribucija	3,40	3,64	2,72	5,06
Komunalne službe	2,91	3,00	2,34	4,65
Vodovod	2,56	2,33	2,21	4,35
Poreska uprava Crne Gore – područna jedinica u Vašoj opštini	2,90	2,88	2,54	4,14
Civilni sektor (NVO)	2,20	2,30	2,05	2,53
Mediji	2,72	2,97	2,39	3,25

4. Ažurnost organa lokalne samouprave

Predstavnicima preduzeća je ponuđena mogućnost da ocijene nivo ažurnosti u navedenim organima lokalne samouprave. Prema njihovom mišljenju, na skali od 1-bez ažurnosti do 10-ažurnost veoma zastupljena, najmanje je ažurna služba za izdavanje građevinskih dozvola, prostorno planiranje i urbanizam. Posmatrajući dobijene ocjene po regionima u odnosu na nacionalni prosjek, ove službe su dobile najlošije ocjene od preduzeća iz centralnog regiona (Tabela 15). Više od polovine ispitanika je

ažurnost navedenih službi ocijenilo ocjenom četiri i više od četiri, pa je opšta ocjena ažurnosti pozitivna.

Tabela 15: Nivo ažurnosti organa lokalne samouprave

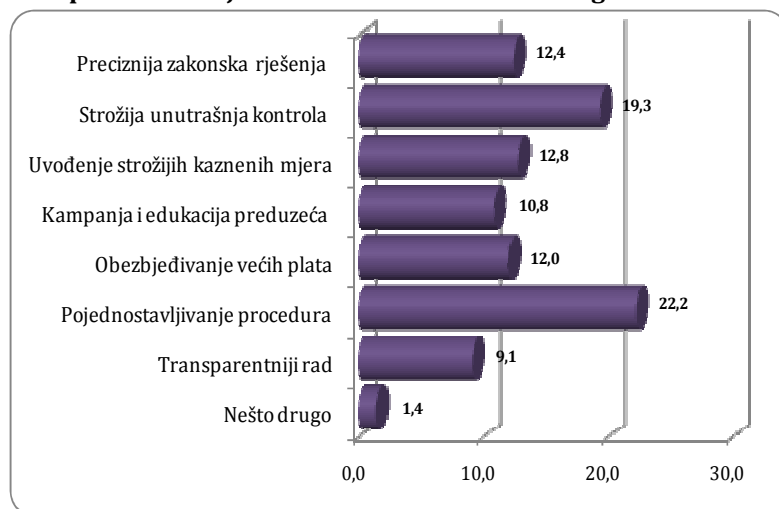
	Crna Gora	Centar	Sjever	Jug
Opštinske šalterske službe	6,53	6,81	6,41	6,14
Prostorno planiranje	4,64	5,77	4,82	3,40
Urbanizam	4,66	5,66	4,80	3,34
Izgradnja objekata/Izdavanje građevinskih dozvola	4,52	4,95	4,98	3,00
Utvrdjivanje, kontrola i naplata opštinskih prihoda i poreza	6,25	6,85	5,96	5,26
Građevinska inspekcija	5,29	5,93	5,55	3,50
Komunalna policija	5,99	6,59	6,00	4,20
Izdavanje dozvole za rad	5,90	6,22	6,13	4,44
Poreska uprava Crne Gore, područna jedinica u Vašoj opštini	6,65	6,90	6,53	6,26
Tržišna inspekcija- područna jedinica u Vašoj opštini	6,78	6,96	7,14	5,71
Inspekcija rada- područna jedinica u Vašoj opštini	6,73	6,84	7,00	5,86
Sanitarna inspekcija-područna jedinica u Vašoj opštini	6,70	7,10	6,70	6,09
Lokalni funkcioneri	5,70	6,02	5,92	4,53

U posljednjih godinu dana, na zahtjev za informacijama ili pružanjem usluga, preduzeća su u 15,0% slučajeva dobili odgovor od organa lokalne samouprave u periodu koji je duži od onog predviđenog zakonom. Najčešće navedene službe organa lokalne samouprave, koje su duže odgovarale na zahtjev, u odnosu na ono što je bilo predviđeno, su službe urbanizma i službe za utvrđivanje, kontrolu i naplatu opštinskih prihoda i poreza.

Svako deseto preduzeće je u posljednjih godinu dana imalo negativne posljedice zbog nastalih propusta u radu službenika lokalne samouprave.

Zbog nastalih propusta u radu službenika organa lokalne samouprave, svako drugo preduzeće je uložilo prigovor. U cilju prevazilaženja problema neažurnosti rada službi i organa lokalne samouprave predstavnici preduzeća su predložili pojednostavljivanje procedura i strožiju unutrašnju kontrolu (Grafik 53).

Grafik 53: Načini prevazilaženja neažurnosti rada službi i organa lokalne samouprave

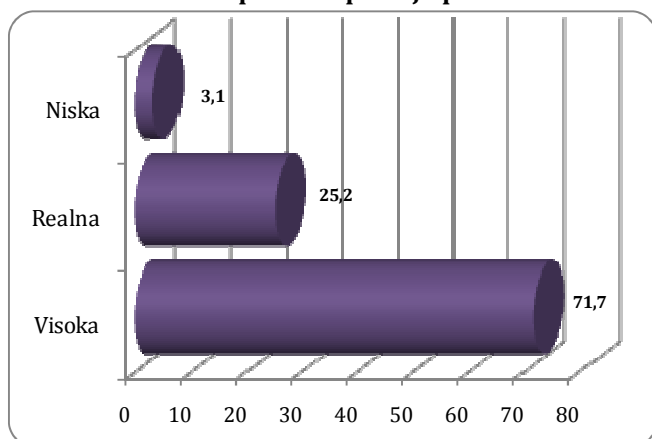

5. Dostupnost usluga organa lokalne samouprave

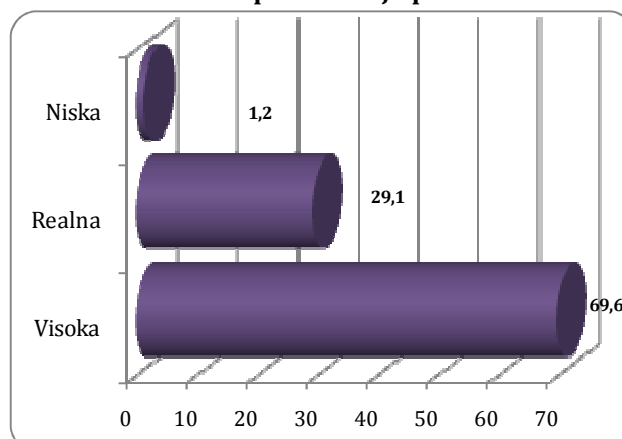
Prema mišljenju nešto više od dvije trećine predstavnika preduzeća, cijene usluga koje im organi lokalne samouprave naplaćuju su visoke. Takođe, dvije trećine njih ističe da kvalitet usluga koje pružaju organi lokalne samouprave ne ide u korak sa cijenom usluga koju naplaćuju.

Predstavници preduzeća se slažu sa činjenicom da je visina kazni koju naplaćuju i cijena dozvole koji izdaju organi lokalne samouprave prilično visoka (Grafik 54 i Grafik 55). Najčešće je ukupna uplata preduzeća, na račun organa lokalne uplate, u posljednjih godinu dana, po bilo kom osnovu iznosila više od 500€.

Grafik 54: Visina kazni koju organi lokalne samouprave naplaćuju preduzećima

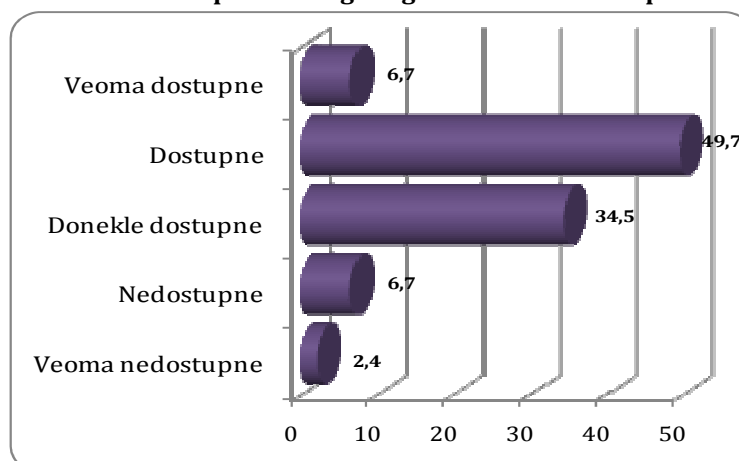

Grafik 55: Cijena dozvola koji organi lokalne samouprave izdaju preduzećima

Većina preduzeća smatra da su usluge organa lokalne samouprave, imajući u vidu cijene usluga koje im naplaćuju, dostupne⁹ preduzećima (Grafik 56). Takođe, svako drugo preduzeće smatra da se zahtijevane informacije od nadležnih organa i službi lokalne samouprave najčešće dobijaju na prilično lak¹⁰ način. Dobijeni rezultati ukazuju na dostupnost usluga i neophodnih informacija preduzećima.

Grafik 56: Dostupnost usluga organa lokalne samouprave

⁹ „Veoma dostupne“ + „Dostupne“ + „Donekle dostupne“ = 6,7% + 49,7% + 34,5% = 90,9%

¹⁰ „Lako“ + „Veoma lako“ = 49,1% + 7,3% = 56,4%

Preduzeća, komplikovanost procedura u organima lokalne samouprave, ocjenjuju sa različitim vrijednostima indikatora. Prema njihovom mišljenju, na skali od 1-nije komplikovano do 10-veoma komplikovano, najviše je komplikovanost procedura zastupljena kod urbanizma (5,78), izdavanja dozvole za rad (5,47) i prostornog planiranja (5,46), Tabela 16. Sa druge strane, komplikovanost procedura je najmanje prisutna kod opštinskih šalteriskih službi (3,39).

Posmatrajući strukturu odgovora po regionima, pokazuje se da preduzeća iz južnog regiona smatraju da je komplikovanost procedura najzastupljenija upravo kod njih, u odnosu na nacionalni prosjek (Tabela 16)

Tabela 16: Komplikovanost procedura u organima lokalne samouprave

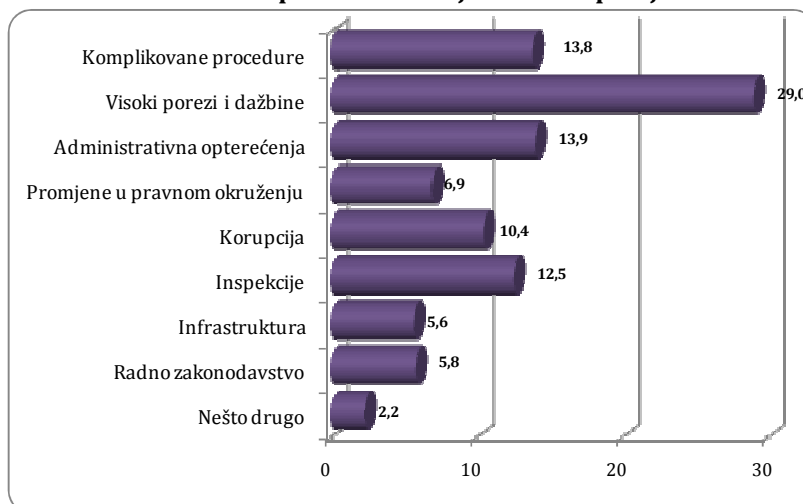
	Crna Gora	Centar	Sjever	Jug
Opštinske šalterske službe	3,39	3,81	3,27	2,95
Prostorno planiranje	5,46	5,10	5,16	6,58
Urbanizam	5,78	4,58	5,08	7,33
Izgradnja objekata/Izdavanje građevinskih dozvola	6,26	5,61	5,84	7,50
Utvrdjivanje, kontrola i naplata opštinskih prihoda i poreza	4,15	3,85	4,18	4,94
Građevinska inspekcija	5,32	4,18	5,25	6,75
Komunalna policija	4,25	3,55	4,27	6,17
Izdavanje dozvole za rad	5,47	5,95	4,83	6,04
Poreska uprava Crne Gore, područna jedinica u Vašoj opštini	3,48	3,50	3,50	3,47
Tržišna inspekcija- područna jedinica u Vašoj opštini	3,84	3,72	3,78	4,17
Inspekcija rada- područna jedinica u Vašoj opštini	3,82	3,69	3,70	4,04
Sanitarna inspekcija-područna jedinica u Vašoj opštini	3,76	3,75	3,70	3,87
Lokalni funkcioneri	4,61	4,34	4,47	5,45

6. Odnos službenika organa lokalne samouprave i poslovno okruženje

Prema mišljenju preduzeća odnos službenika lokalne samouprave prema preduzećima je ocijenjen kao normalan i dobar (48,1%, odnosno 26,1%). Takođe, kada su upitani da uporede odnos službenika lokalne samouprave prema predstavnicima preduzeća, na skali od 1-drastično pogoršan do 10-značajno unaprijeđen, mišljenja su da je za posljednje dvije godine ostvaren značajan napredak - vrijednost indikatora je 6,16.

Mada su predstavnici preduzeća istakli da je odnos između službenika lokalne samouprave i preduzeća unaprijeđen, ipak postoji prostor za dodatno poboljšanje i u narednom periodu. Predstavnici preduzeća najčešće nijesu bili svjedoci neprijatnog odnosa službenika lokalne samouprave prema nekom predstavniku preduzeća i isto tako ističu da, u posljednjih godinu dana, nijesu imali neprijatnosti sa službenicima bilo koje službe u vezi sa pitanjima koja su se odnosila na njihovo preduzeće.

Ispitanici su podijeljenog mišljenja kada je u pitanju tretman i pravila koje se primjenjuju za sva preduzeća. Isto tako, svaki drugi predstavnik preduzeća smatra da je poslovno okruženje u opštini malo naklonjeno biznisu i najveća prepreka za rast i razvoj kompanije su visoki porezi i dažbine, administrativna opterećenja i komplikovane procedure (Grafik 57).

Grafik 57: Prepreke za razvoj i rast kompanije

Tri petine predstavnika preduzeća su mišljenja da sadašnji zakoni i regulativa na lokalnom nivou stvaraju pozitivne uslove za razvoj biznis aktivnosti. Pored toga, ističu i da je njihovo iskustvo sa administrativnim agencijama na zavidnom nivou i da su pravila i procedure lake za razumijevanje i ispunjavanje.

5. ZAPOSLENI U LOKALNIM SAMOUPRAVA

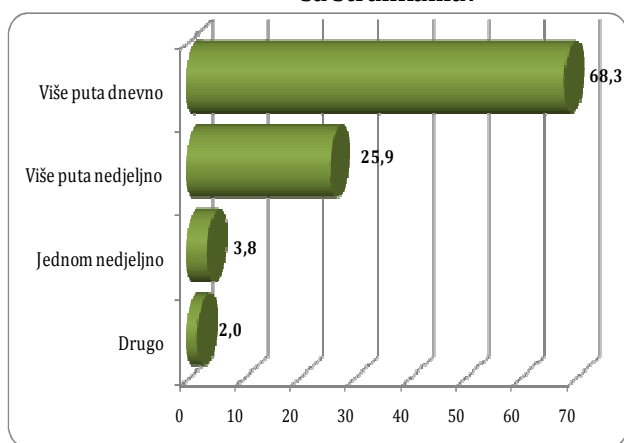
1. Demografske karakteristike zaposlenih u lokalnim samouprava

Uzorkom je obuhvaćeno 381 zaposleni u organima lokalne samouprave. Polna struktura zaposlenih u lokalnim samouprava je zastupljena u približno istom procentu - 51,5% žena naspram 48,5% muškaraca. Ispitanici su najčešće starosne dobi od 41 do 50 godina i 31 do 40 (37,0%, odnosno 27,9%). Dvije petine ispitanika (40%) je sa visokim, a svaki treći (33%) sa srednjoškolskim obrazovanjem. Mjesečna primanja domaćinstva zaposlenih u lokalnim samouprava kreću se od 451 do 600€ i više od 800€ (30,1%, odnosno 28,0%). Domaćinstva zaposlenih najčešće broje četiri člana (37,2%). Svaki drugi ispitanik (50%) ističe da u njihovom domaćinstvu dvoje ljudi zarađuje, da imaju jedno dijete mlađe od 18 godina i jednog penzionera.

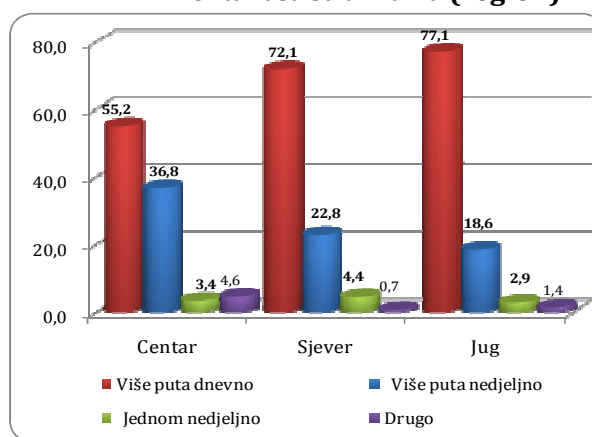
2. Korišćenje usluga organa lokalne samouprave

U organima lokalne samouprave anketirani se najčešće nalaze na poziciji službenika, a u znatno manjem procentu su u pitanju stručni saradnici i šalterski službenici. Priroda svakodnevnog posla zaposlenih u lokalnim samouprava podrazumijeva rad sa strankama i, u prosjeku, kontakt sa njima imaju više puta dnevno (Grafik 58). Detaljniji uvid u strukturu odgovara prema regionu pokazuje da zaposleni u centralnom dijelu, u odnosu na zaposlene u sjevernom i južnom regionu, kontakt sa strankama imaju više puta dnevno i više puta nedjeljno (Grafik 59).

Grafik 58: Koliko često, u prosjeku, imate kontakt sa strankama?

Grafik 59: Koliko često, u prosjeku, imate kontakt sa strankama (region)?

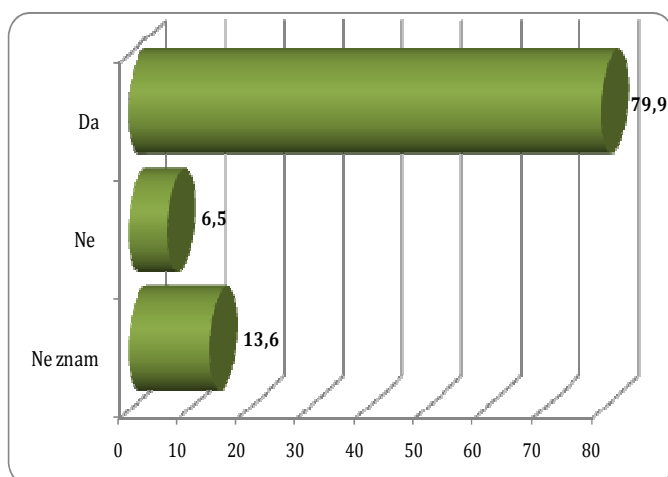
Kvalitet rada organa lokalne samouprave, na skali od 1–izuzetno loš do 10–izuzetno dobar kvalitet, zaposleni u lokalnim samouprava u prosjeku ocjenjuju sa 7,17 (Tabela 17). Ocjena kvaliteta je pozitivna, jer je 91,8% zaposlenih kvalitet rada organa lokalne samouprave ocijenilo ocjenom četiri i više od četiri. U centralnom regionu zaposleni su kvalitet rada lokalnih samouprava ocijenili sa ocjenama većim od nacionalnog prosjeka.

Tabela 17: Prosječna ocjena kvaliteta rada organa lokalne samouprave

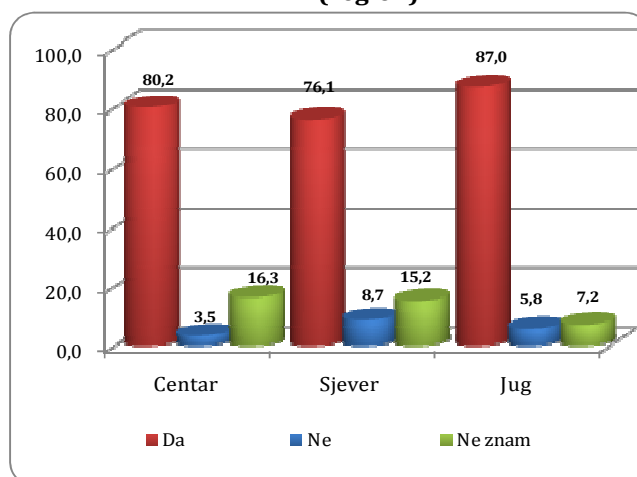
	Prosječna ocjena
Crna Gora	7,17
Centar	7,94
Sjever	6,90
Jug	6,72

U pogledu mogućnosti poboljšanja kvaliteta rada organa lokalne samouprave zaposleni imaju pozitivna očekivanja. Naime, četiri od pet zaposlenih je mišljenja da se kvalitet rada može značajno poboljšati u narednom periodu (Grafik 60). Optimizam u pogledu ovog segmenta funkcionisanja lokalnih samouprava je posebno prisutan kod zaposlenih u južnom regionu, a najmanje u sjevernom regionu (Grafik 61).

Grafik 60: Da li se kvalitet rada organa lokalne samouprave može značajno poboljšati?

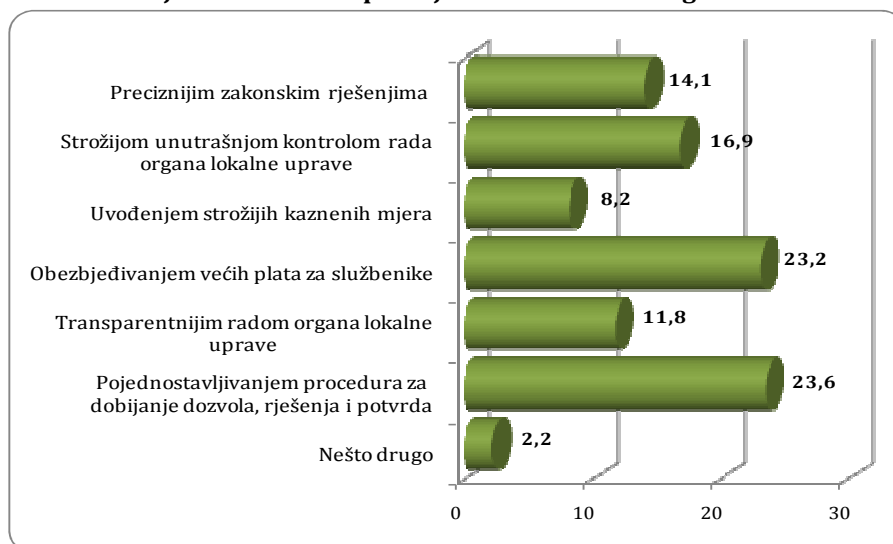

Grafik 61: Da li se kvalitet rada organa lokalne samouprave može značajno poboljšati (region)?

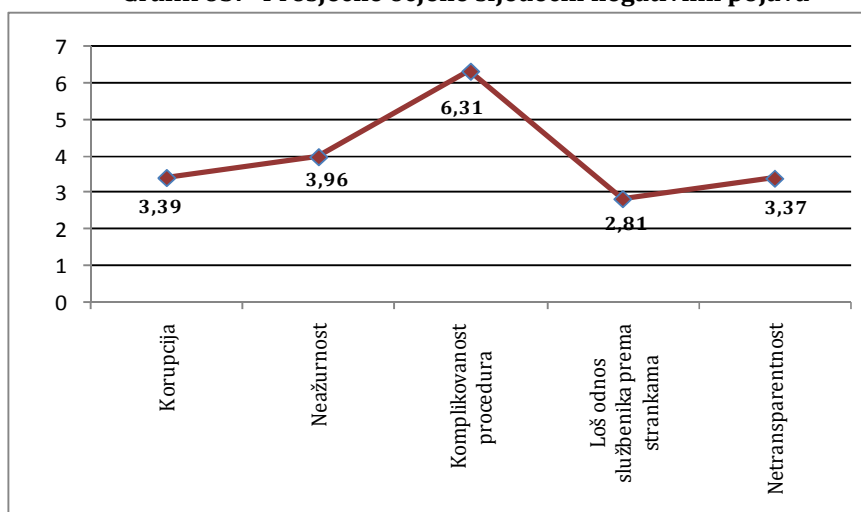
Od strane zaposlenih su: pojednostavljivanje procedura, obezbjeđivanje većih plata i strožije unutrašnje kontrole prepoznati kao najvažniji načini za poboljšanje kvaliteta rada organa lokalnih samouprava (Grafik 62). Zaposleni u sjevernim i južnim opštinama smatraju da će se najveća poboljšanja ostvariti obezbjeđivanjem većih plata za službenike, a u centralnom dijelu pojednostavljivanjem procedura za dobijanje dozvola, rješenja i potvrda.

Grafik 62: Na koji način se može poboljšati kvalitet rada organa lokalne samouprave?

Prema mišljenju zaposlenih postoje propusti u radu organa lokalne samouprave, i kao najzastupljenija negativna pojava u radu organa lokalnih samouprava je komplikovanost procedura (prosječna ocjena 6,31), (Grafik 63).

Grafik 63: Prosječne ocjene sljedećih negativnih pojava

Upoređujući podatke po regionima, zaposleni u južnim opštinama ocjenjuju veće prisustvo navedenih negativnih pojava u lokalnim samouprava, nego ispitanici na sjeveru, gdje su ocjene gotovo najniže (Tabela 18). Kao i na nacionalnom nivou, zaposleni u sva tri regiona najveći problem vide u procedurama koji su nedovoljne jasne i komplikovane.

Tabela 18: Prosječne ocjene sljedećih pojava

	Crna Gora	Centar	Sjever	Jug
Korupcija	3,39	3,52	3,28	3,33
Neažurnost	3,96	4,86	2,70	3,15
Komplikovanost procedura	6,31	6,52	6,30	5,00
Loš odnos službenika prema strankama	2,81	3,07	1,00	5,20
Netransparentnost	3,37	3,66	1,83	7,00

3. Korupcija u organima lokalne samouprave

Zaposleni u lokalnim samouprava korupciju najčešće definišu kao podmićivanje, odnosno primanje i davanje novca. Pored toga, korupcija je definisana i kao zloupotreba službenog položaja i nelegalan način završavanja posla (Tabela 19). Navedene definicije predstavljaju elemente korupcije i mogu se uzeti kao dobar parametar da su ispitanici upoznati i da su u stanju da prepoznaju pojavne oblike korupcije i koruptivnih radnji u svom okruženju.

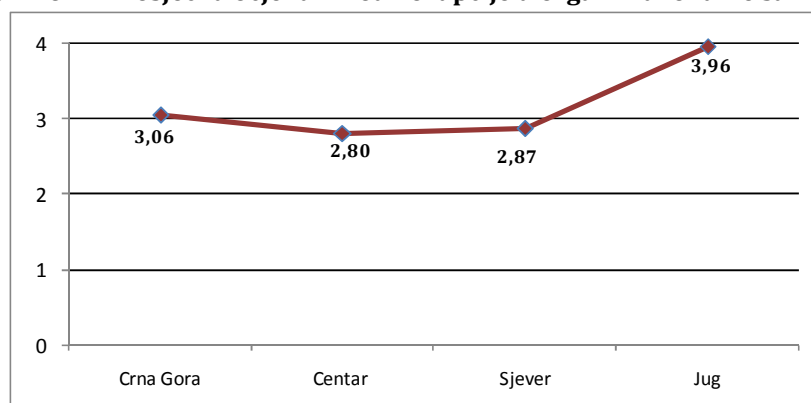
Ispitanici u centralnom i sjevernom dijelu sjeveru republike u većoj mjeri definišu korupciju kao podmićivanje nego na jugu. Takođe, u odnosu na nacionalni prosjek, zaposleni u centralnim opštinama u najmanjem procentu zloupotrebu službenog položaja definišu kao oblik korupcije (Tabela 19).

Tabela 19: Definicija korupcije (%)

	Crna Gora	Centar	Sjever	Jug
Podmićivanje	52,1	57,6	53,0	40,7
Zloupotreba službenog položaja	24,1	22,0	25,6	24,7
Nelegalno obavljanje posla	6,5	6,8	7,2	4,9
Nelegalno sticanje novca	1,8	3,0	1,8	-
Nepotizam	0,3	-	-	1,2
Ostalo	3,4	3,0	2,4	6,2
Ne znam/Bez odgovora	11,8	7,6	10,0	22,3

Nivo korupcije, na skali od 1-bez korupcije do 10-korupcija izuzetno zastupljena, ocjenjuju sa srednjom ocjenom 3,06. Mišljenje zaposlenih o nivou korupcije na jugu je najveće, a u centralnom dijelu najmanje (Grafik 64).

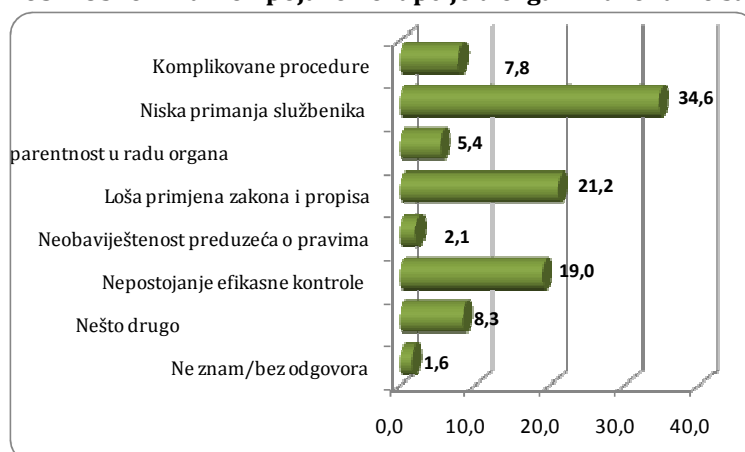
Grafik 64: Prosječna ocjena nivoa korupcije u organima lokalne samouprave

Najčešći uzrok pojave korupcije u organima lokalne samouprave, prema mišljenju zaposlenih, su niska primanja službenika, loša primjena zakona i propisa i nepostojanje efikasne unutrašnje i spoljašnje kontrole u cilju suzbijanja korupcije (Grafik 65). Iako je netransparentnost u radu opštinskih službi i organa označena od strane zaposlenih ipak smatraju da oni nijesu uzrok pojave korupcije, makar ne direktni.

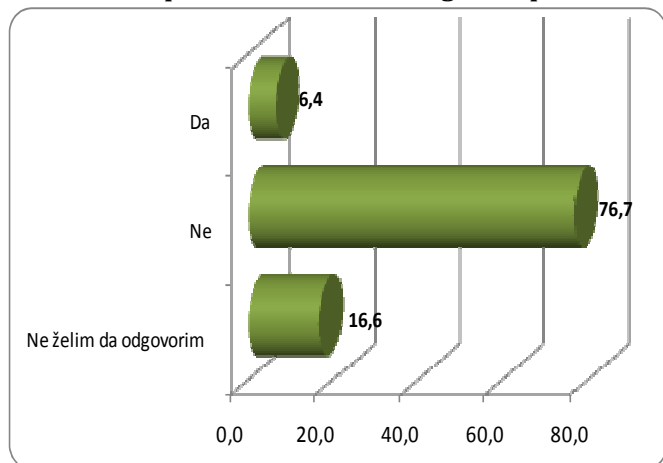
Sličan raspored odgovora je i po regionima. Navedeni uzroci mogu poslužiti u definisanju načina i mjera koje bi se preduzele u borbi protiv korupcije i njenom smanjenju.

Grafik 65: Osnovni uzrok pojave korupcije u organima lokalne samouprave

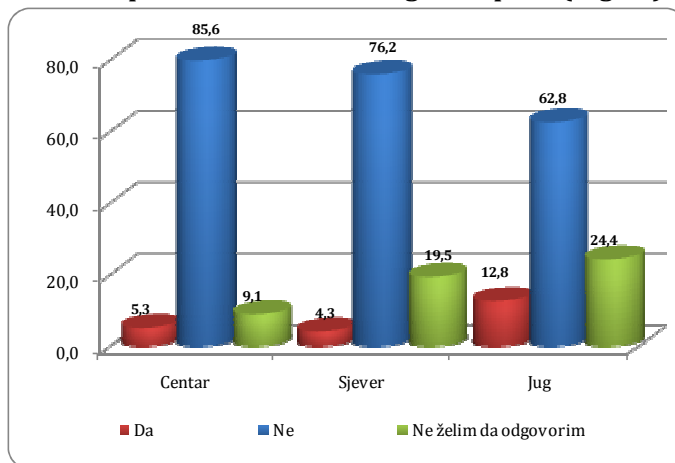

Zaposleni u lokalnim samouprava najčešće nijesu bili u situaciji da se nekom od kolega u poslednjih godinu dana ponudi mito ili nelegalna uplata (Grafik 66). Svega 6,4% zaposlenih prijavljuje ovakve slučajeve.

Grafik 66: Da li Vam je nekom od Vaših kolega ponuđeno mito ili nelegalna uplata?

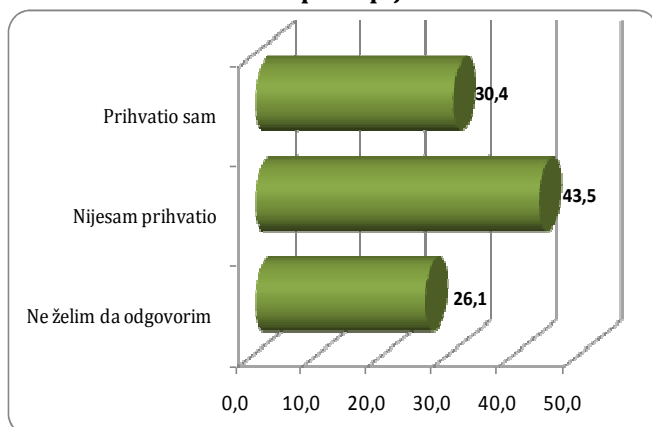
Grafik 67: Da li Vam je nekom od Vaših kolega ponuđeno mito ili nelegalna uplata (region)?

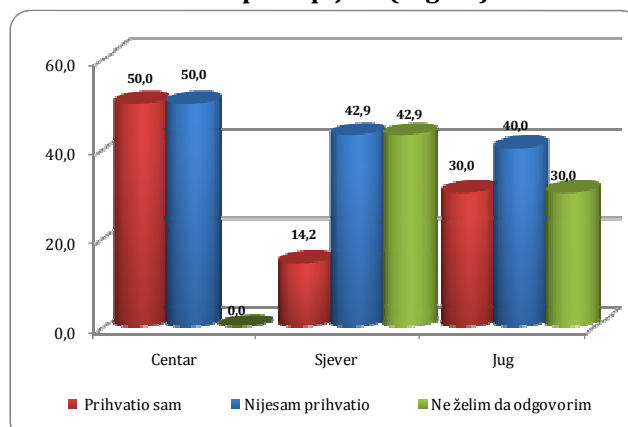
Ponuđeno mito kolege zaposlenih su najčešće odbili da prime (Grafik 67) i ovaj slučaj su prijavili starješini organa lokalne samouprave. Bitno je napomenuti da je svaki četvrti zaposleni odbio da odgovori na ovo pitanje. Struktura odgovora po regionima je takva da su ispitanici iz centralnog regiona prihvatili/nijesu prihvatili ponuđeno mito, dok oni iz južnih opština najčešće odbijaju da prihvate mito (Grafik 68).

Kolege koje su prihvatile mito/nelegalnu uplatu u poslednjih godinu dana stranci su pomogli da se ubrza proces dobijanja dokumenta (dozvola, uvjerenje, potvrda) i dobije bolji tretman u odnosu na ostale stranke.

Grafik 68: Ukoliko je kolegama ponuđeno mito ili nelegalna uplata, na koji način je postupljeno?

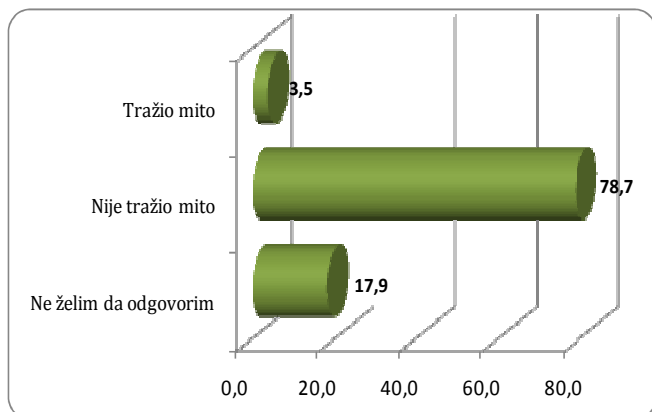
Grafik 69: Ukoliko je kolegama ponuđeno mito ili nelegalna uplata, na koji način je postupljeno(region)?

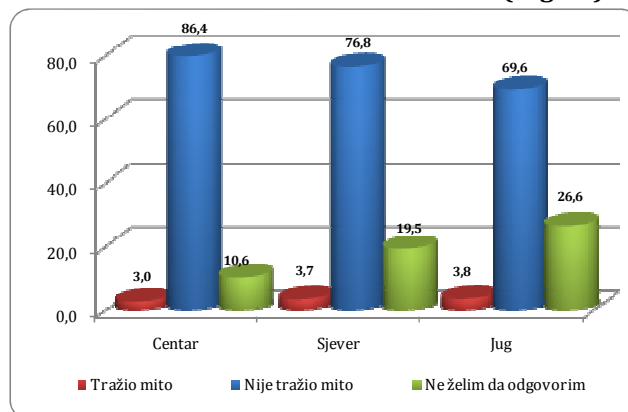
Prema mišljenju zaposlenih njihove kolege nikada nijesu (Grafik 70) tražile mito od stranke u zamjenu za uslugu koja im je u opisu radnog mjesta. Struktura odgovora po regionima je takva da ispitanici iz južnih opština, u odnosu na prosjek, u većem procentu ne žele da daju odgovor na ovo pitanje (Grafik 71).

U slučaju da im ipak neko od stranaka ponudi mito/nezakonitu uplatu zaposleni su istakli da bi je u 87,3% slučajeva odbili.

Grafik 70: Da li je neko od Vaših kolega nekada tražio mito od stranke?

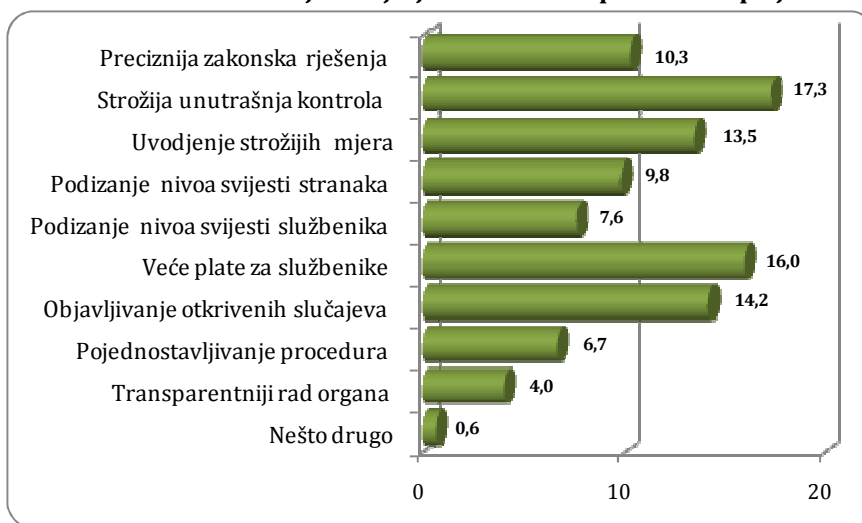

Grafik 71: Da li je neko od Vaših kolega nekada tražio mito od stranke (region)?

Zaposleni u lokalnim samouprava su istakli značaj i važnost sprovođenja određenih mjera kao načina borbe protiv korupcije. Prema njihovom mišljenju najefikasniji način borbe je strožija unutrašnja kontrola, obezbjeđivanje većih plata za službenike, javno objavljivanje i zakonsko procesuiranje otkrivenih slučajeva korupcije ili nezakonitog ponašanja (Grafik 72).

Grafik 72: Najznačajniji načini borbe protiv korupcije

Korupcija u organima lokalne samouprave, prema mišljenju zaposlenih, šteti svima. Iz tog razloga, izabrani predstavnici/odbornici u organima lokalne samouprave mogu u velikoj mjeri doprinijeti borbi protiv korupcije. Najefikasniji načini njihovog doprinosa vide se u uvođenju strožijih mjera, preciznijim zakonskim rješenjima i javnom objavljivanju otkrivenih slučajeva.

Zaposleni u lokalnim samouprava, nivo korupcije u drugim javnim službama, ocjenjuju sa različitim vrijednostima indikatora. Prema njihovom mišljenju, na skali od 1-bez korupcije do 10-korupcija izuzetno zastupljena, najviše je korumpirano zdravstvo (4,71), policija (4,62) i katastar (4,07). Sa druge strane, korupcija je najmanje prisutna u civilnom sektoru NVO (2,66), Tabela 20.

Tabela 20: Prosječne ocjene prisutnosti korupcije u javnim službama

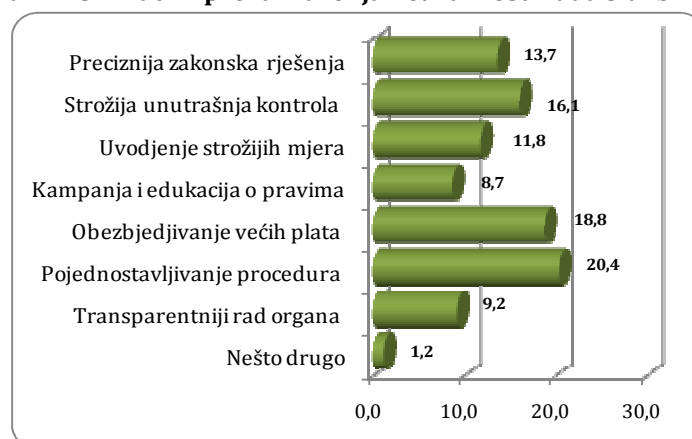
	Crna Gora	Centar	Sjever	Jug
Zdravstvo	4,71	5,06	4,15	5,33
Školstvo	3,83	3,83	3,70	4,17
Policija	4,62	4,43	4,57	5,16
Katastar	4,07	3,61	3,79	5,65
Elektro distribucija	3,73	3,43	3,97	3,77
Komunalne službe	2,98	2,58	3,18	3,32
Vodovod	2,73	2,20	2,84	3,55
Poreska uprava Crne Gore	3,09	2,65	3,30	3,48
Civilni sektor (NVO)	2,66	2,56	2,80	2,53
Mediji	3,22	2,98	3,43	3,22

Rezultati do kojih smo došli upućuju na zaključak da je percepcija ispitanika o postojanju korupcije u javnim službama veća nego što pokazuju podaci koji proizilaze iz direktnog iskustva zaposlenih. Na njihovu percepciju u velikoj mjeri utiču priče drugih, iskustva prijatelja i rođaka, elektronski i štampani mediji, kao i sve češća hapšenja zbog osnovane sumnje da su pojedinci u drugim lokalnim samouprava počinili krivična djela korupcije i zloupotrebe službenog položaja.

4. Ažurnost organa lokalne samouprave

U poslednjih godinu dana, na zahtjev za informacijama ili pružanjem usluga, skoro svaka treća stranka je dobila odgovor od organa lokalne samouprave u periodu koji je duži od onog predviđenog zakonom. Najčešće navedene službe organa lokalne samouprave, koje su duže odgovarale na zahtjev, u odnosu na ono što je bilo predviđeno, su službe urbanizma, izgradnje objekata/izdavanje građevinskih dozvola, poreske uprave i opštinskih šalterskih službi.

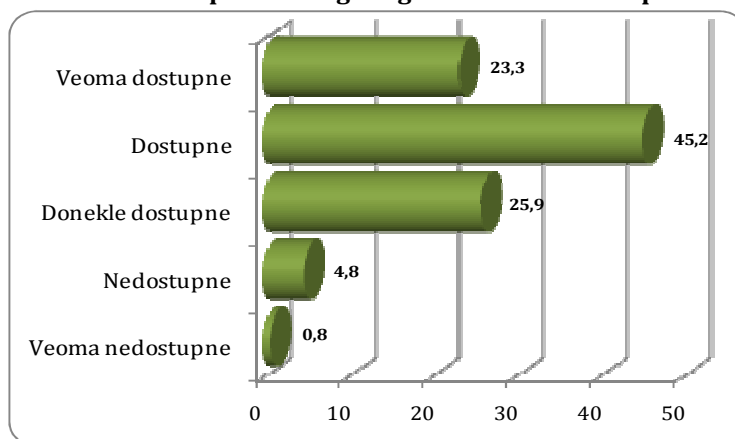
Usled nastalih propusta u radu službenika organa lokalne samouprave, stranke su najčešće ulagale prigovor ali, svako, nije ni zanemarljiv broj onih koji ga nijesu priložili. U cilju prevazilaženja problema neažurnosti rada službi i organa lokalne samouprave zaposleni su predložili pojednostavljivanje procedura, obezbjeđivanje većih plata i strožiju unutrašnju kontrolu (Grafik 73).

Grafik 73: Načini prevazilaženja neažurnosti rada službi i organa

5. Dostupnost usluga organa lokalne samouprave

Prema mišljenju većine zaposlenih usluge organa lokalne samouprave, imajući u vidu cijene usluga koje naplaćuje lokalna samouprava, su dostupne¹¹ strankama (Grafik 74). Takođe, svaka druga stranka zahtijevane informacije najčešće dobija od nadležnih organa i službi lokalne samouprave na prilično lak¹² način. Dobijeni rezultati ukazuju na dostupnost usluga i neophodnih informacija strankama.

Grafik 74: Dostupnost usluga organa lokalne samouprave

6. Odnos službenika organa lokalne samouprave prema strankama

Prema mišljenju zaposlenih odnos službenika lokalne samouprave ka strankama je ocijenjen kao normalan i dobar (39,4%, odnosno 36,5%). Takođe, kada su upitani da uporede odnos službenika prema strankama, na skali od 1-drastično pogoršan do 10-značajno unaprijeđen, zaposleni su mišljenja da je za poslednje dvije godine ostvaren značajan napredak - vrijednost indikatora je 7,25.

Mada su zaposleni istakli da je odnos između službenika lokalne samouprave i stranaka unaprijeđen, ipak postoji prostor za dodatno poboljšanje i u narednom periodu. Zaposleni najčešće nijesu bili svjedoci neprijatnog odnosa službenika lokalne samouprave prema strankama; ali je zato svaki drugi zaposleni istakao da je bio u prilici da doživi neku neprijatnost od strane prilikom obavljanja svakodnevnih poslovnih dužnosti.

Zaposleni su se uglavnom složili oko činjenice da je kultura i odnos stranaka prema zaposlenima u organima lokalne samouprave na prosječnom nivou. Sa druge strane, međuljudske i međukolegijalne odnose u organu lokalne samouprave ocjenjuju kao dobre i prosječne. Ovo upravo ukazuje da je potrebno obostrano unaprijediti odnose između zaposlenih i stranaka lokalne samouprave, kao i odnose sa kolegama.

Rad organa lokalne samouprave, prema mišljenju zaposlenih, ocjenjuju pozitivno, mada nije ni zanemarljiv broj onih koji ističu suprotno. Osnovni razlozi za takvo mišljenje javnosti su zasnovani na činjenicama, onome što je do sada urađeno i glasinama.

¹¹ „Veoma dostupne“ + „Dostupne“ + „Donekle dostupne“ = 23,3% + 45,2% + 25,9 % = 94,4%

¹² „Lako“ + „Veoma lako“ = 53,2 + 19,1 = 72,3%

6. NEVLADINE ORGANIZACIJE

1. Korišćenje usluga organa lokalne samouprave

Najčešći oblik saradnje NVO-a sa organima lokalne samouprave se realizovao kroz zajedničke aktivnosti u cilju realizacije pojedinih projekata. Kao najznačajniji razlog komunikacije sa organima lokalne samouprave ispitanici su naveli: skretanje pažnje na probleme sa kojima se građani svakodnevno susrijeću, učešće na javnim raspravama, radionicama, tribinama, konkurisanje za sredstva koji raspisuje opštine, kao i realizaciji projekata nakon odobrenih sredstava. Navedene aktivnosti su se realizovne kroz oblasti NATO integracija, umjetnosti, oblasti invalidnosti i sl.

Kada je u pitanju rad organa lokalne samouprave, mišljenja ispitanika su podijeljena. Jedna trećina ispitanika je okarakterisala rad lokalnih samouprava kao nefikasan u pogledu brzine rješavanja konkretnih pitanja, sprovođenju istih i obavještavanja. Oko 20% ispitanika je ocijenilo rad kao dobar ili solidan, dok je isto toliko istaklo da je rad nedovoljan, nekvalitetan i netransparentan, te da u značajnoj mjeri zavisi od poznastava u organima lokalne samouprave.

„Pojedini organi samouprave, naročito u obavljanju poslova od posebnog interesa za građane, su neefikasni. Za to postoje brojni razlozi, kao što su: neizvedena i neadekvatna rješenja značajna sistemska pitanja; loša organizacija rada i rukovođenja; izostanak odgovornosti i stimulacije.“

Prema mišljenju ispitanika kvalitet rada organa lokalne samouprave se može poboljšati uvođenjem niza mjera. Među naznačajnijim ističu: uspostavljanje efikasnih i djelotvornih kontrolnih mehanizama, povećanje nivoa svijesti funkcionera, službenika, radnika u NVO-ima, povećanjem ažurnosti, profesionalnosti, odgovornosti, većoj transparentnosti rada, kao i većim uključivanjem u rad NVO-a i korišćenjem njihovih specifičnih znanja. Kao jedan od osnovnih problema navedena je i nedovoljna edukovanost i nespremnost da se nešto nauči i sazna.

Na pitanje: Koje su od pojava najzastupljenije u organima lokalne samouprave: neažurnost; komplikovanost procedura i propisa; korupcija; loš odnos službenika prema građanima; visoke cijene usluga; netransparentnost Ispitanici su najviše izdvojili komplikovanost procedura i propisa (preko 50%), dok je jedna trećina kao najzastupljenije navela prisutnost pojava neažurnosti, korupcije, lošeg odnosa prema strankama i visoke cijene. Pored ovog, kao jedna od javnih oblika koji je dosta zastupljen u organima lokalne samouprave navedeno je neznanje.

„Službenici su uglavnom neljubazni prema strankama, nijesu spremni da stranki objasne postupak i na taj način olakšaju proceduru, a kada im zahtjev stranke nije standardan onda neće ni da odgovore ili iz neznanja ili straha da ne pogriješe, a računaju da će stranka sama odustići od zahtjeva.“

„Komplikovanost procedura i propisa. Za neku sitnicu možete biti upućeni više puta kod nekog organa, jer često različito tumače propise, od organa do organa“.

Imajući u vidu dosadašnji rad organa lokalne samouprave ispitanici u narednom preiodu smatraju neophodnim promjenu stava u pogledu poštovanja zakona, ponašanja službenika prema stanovnicima, stavljajući se u službi građana, povećati ažurnost, uprostiti proceduru, zapošljavanje mlađih i stručnih kadrova, smanjiti zapošljavanje preko veze i ispitati stručnost postojećeg kadra. Takođe, ispitanici smatraju značaj decentralizacije u pogledu odlučivanja čime bi se skratila procedura.

2. Korupcija u organima lokalne samouprave

Korupciju, ispitanici su definisali kao društveno negativnu pojavu, pod kojom podrazumijevaju svaki vid podmićivanja, korišćenje položaja za sticanje lične koristi ili koristi za drugoga, narušavanja prava čovjeka, socijalne pravde, ravnopravnosti i sl.

„Mnogostruki su vidovi korupcije: ekstra plaćanje usluga, lobiranje preko prijatelja i partijskih funkcionera i na klasične načine.“

„Korupcija je kada plaćaš ili lobiraš da dobiješ ono što inače treba da dobiješ ili pak kada plaćaš ili lobiraš za ono što nebi smio ili trebao da dobiješ.“

„Korupcija je i kada si plaćen da nešto radiš a tražiš da ti gradjanin to isto plati.“

Gotovo svi ispitanici su naveli da misle da je u lokalnoj samoupravi prisutna korupcija. Kao razloge za ovakav stav navode ponašanje pojedinih službenika koji vidno krše pravila i prolaze bez sankcija, a pored ovoga navode još i zapošljavanje članova vladajuće partije bez obira na kvalifikacije i nedostatak kontrole rada.

Većina ispitanika je odgovorila da je formirala mišljenje na osnovu svog iskustva (5 od 9 ispitanika), na osnovu priče drugih (2 ispitanika).

„Dugogodišnjeg praćenja rada jedinica lokalne samouprave, naročito u oblasti upravljanja prostorom, građenja, obavljanju samostalnih djelatnosti kao i upravnom, a posebno inspekcijskom nadzoru.“

Prema mišljenju ispitanika, jedna trećina, korupcija je najviše zastupljena u urbanizmu, a zatim sve ostale građevinarstvo, inspekcijske službe, komunalne usluge, oblasti upravnih poslova, utvrđivanja i naplata prihoda i zaštite prirodnih vrijednosti.

Sa aspekta NVO-a kao glavne uzrok pojave korupcije u organima lokalne samouprave navode: nepoštovanje zakona, ukazana prilika i lakomnost zaposlenih, loše navike koje su davno stečene, mogućnost sticanja materijalne koristi, odsustvo kontrole i sankcija.

Kao najbolji način borbe protiv korupcije ispitanici navode: dosljedno poštovanje zakona, edukaciju i podizanje svijesti građanja da je koruptivno djelovanje nemoralan i nezakonit čin, podrška ugroženim strukturama radi objelodanjivanja koruptivnih ponašanja, sankcionisanje koruptivnih radnji, ohrabrivanje građanja da prijavljuju slučajeve, povećati plate zaposlenim u javnim službama, pojednostaviti procedure dokazivanja korupcije, poboljšati saradnju građana i nadležnih službi za otkrivanje i sprječavanje korupcije i izrada plana borbe protiv korupcije i postrožiti mjere protiv koruptivnog djelovanja.

Da bi se ohrabрили korisnici organa lokalne samouprave da prijave korupciju od strane zaposlenih u tim organima, neophodno je, prema riječima ispitanika, razvijati građansku svijest i hrabrost, kao i obezbijediti zaštitu odnosno anonimnost kako bi se zaštitili ljudi od mogućih negativnih posljedica, kroz podizanje povjerenja u subjekte kojima se prijavljuje korupcija. Takođe, navode da bi značajno bilo sprovesti promotivne aktivnosti, kroz štampana uputstva građanima i snažna medijska kampanja koja bi građanima pružila neophodne informacije.

Na pitanje: Da li ste nekad uz pomoć nekog organa iz lokalne samouprave „završili“ posao preko veze, a koji se odnosio na organizaciju, gotovo svi su istakli da nijesu.

„Neophodno da bi posao završili u skladu sa zakonom, odnosno da bi ostvarili pravo koje vam po zakonu pripada.“

Ispitanici su, takođe, bili upitani da li odbornici u organima lokalne samouprave mogu dobiti borbi protiv korupcije. Mišljenja po ovom pitanju su bila podijeljena. Većina ispitanika je odgovorila da ne bi jer se vode prevashodno svojim partijskim interesima i da su najčešće oni korumpirani. Ostatak je izjavio da bi odbornici mogli imati uticaja ukoliko bi oni pružili primjer.

3. Ažurnost organa lokalne samouprave

Ažurnost organa lokalne samouprave prema mišljenju ispitanika nije na zavidnom nivou i da to prije svega zavisi od službe i od slučaja do slučaja. Ovdje su takođe naveli da je prisutna neravnopravnost i da pojedini ugledniji ljudi završavaju poslove brže od ostalih. Što se tiče službi najažurniji su gdje su jasne procedure i ovlašćenja, gdje se uključuje diskreciona ocjena (matičari i blagajnici).

U posljednjih godinu dana oko dvije trećine ispitanika je potvrdno odgovorilo da su odgovori od strane lokalne samouprave za informacijom ili pružanjem usluge kasnili u odnosu na predviđeni rok, ali da zbog toga nijesu imali značajne negativne posledice. Prema izjavama, prigovore za propuste u radu službenika u organima lokalne samouprave je uložila samo jedna trećina.

Kao najbolji način za prevazilaženje neažurnosti rada službi i organa navedeno je: uvođenje novčanih kazni, pokretanje disciplinskih postupaka, unutrašnja kontrola, javna prozivka neažurnih, uspostavljanje stručnih kadrova na ključna mjesta i bolji uslovi rada.

4. Dostupnost usluga organa lokalne samouprave

U posljednjih godinu dana, prema ocjenama ispitanika organi lokalne samouprave su bili dostupni. Međutim, isti su iskazali nezadovoljstvo u pogledu dobijanja informacija u vezi sa zahtjevom. Generalno je ocijenjeno da je u organima lokalne samouprave pristutan otežan pristup informacijama, kao i komplikovana procedura i nepoznavanje same procedure od strane službenika.

5. Odnos službenika u organima samouprave prema građanima

Više od polovine ispitanika je navelo da je imalo neprijatnosti sa službenikom iz organa lokalne samouprave (5 od 9 ispitanika), a samo njih troje je uložilo pritužbu. Kao osnovni razlog zašto nijesu uložili pritužbu je nepovjerenje u nadležne službe ili nedostatak vremena da se bave tim stvarima.

NVO su većinom ocijenili saradnju sa organima lokalne samouprave kao prosječnu, i naveli da bi ona mogla biti mnogo bolja, dok su pojedine ocijenile saradnju kao neadekvatnu.

„Lokalna samouprava je nezainteresovana, a kritičke primjedbe doživljavaju kao napad, a ne kao pomoć u usavršavanju službi. Nikada nijesu iskoristili našu stručnost u pojedinim oblastima, a toliko novih projekata i investicija opština planira.“

Kao način za unaprijeđenje saradnje ispitanici su naveli: bolju koordinaciju lokalne samouprave i NVO-a, ozbiljnijem pristupu svakom problemu, unaprđenjem saradnje, aktivnim uključivanjem NVO-a u rad i obrnuto, kao i edukacijom kadrova i približavanjem lokalne samouprave svrsi njenog postojanja.

7. Preporuke

Na osnovu sprovedenog istraživanja i analize prikupljenih podataka, nameću se i preporuke koje će doprinijeti poboljšanju, prije svega integriteta, lokalnih samouprava u Crnoj Gori. Neke od navedenih preporuka je moguće realizovati u relativno kratkom roku, budući da ne zahtijevaju dodatne napore, dok je za neke potrebno duži vremenski period za njihovu primjenu.

- Insistirati na edukativnim kampanjama građana o njihovim pravima, bližem informisanju o osnovnim nadležnostima i aktivnostima lokalnih samouprava, kao i mogućnostima pritužbi u slučaju nezadovoljstva radom i odnosom organa lokalnih samouprava. Veoma česte su situacije u kojima građani sumnjaju na korupciju, ali je u pitanju nezadovoljstvo odlukom ili neažurnost ili neprofesionalnost u radu ovih organa.
- Postojanje nepotizma, odnosno „završavanja posla preko veze“ dodatno utiče na negativan stav javnosti o radu organa lokalnih samouprava. Preporučuje se dodatna profesionalizacija službenika u lokalnim samoupravama u odnosu na stranke. U tom cilju, potrebno je jačati princip nepristrasnosti njihovog rada, prije svega kroz strogu primjenu pravila o ravnopravnosti stranaka. Na taj način se i umanjuje mogućnost zloupotrebe i povećava povjerenje javnosti u njihov rad. Takođe, minimizirati poklone koji građani daju službenicima za posao koji im završe “preko reda”, prije vremena itd. jer ih stranke “vide” kao korupciju, što ne mora obavezno i biti.
- Neophodno je nastaviti sa kontinuiranom obukom zaposlenih u skladu sa Nacionalnom trening strategijom i potrebama lokalnih samouprava.
- Prema mišljenju zaposlenih, rad organa lokalnih samouprava je moguće unaprijediti poboljšanjem materijalnih i nematerijalnih uslova rada (kancelarijski prostor, kompjuterizacija radnih mjesta i internet konekcija, dodatna edukacija itd.)
- Usvajanjem Etičkog kodeksa zaposlenih u organima lokalnih samouprava, između ostalog, će se uticati i na efikasnu borbu protiv korupcije. Za to je neophodna dosljedna primjena etičkih kodeksa, što je od izuzetnog značaja za integritet lokalnih samouprava. Takođe, protiv onih koji krše kodekse neophodno je preduzimati odgovarajuće mjere, čime se ostvaruje i efekat prevencije i edukacije. Poštovanje kodeksa treba uzeti u obzir i prilikom napredovanja u karijeri.
- Najveće probleme sa kojima se suočava lokalna samouprava ispitanici vide u dijelu gradnje, odnosno izdavanju građevinskih dozvola i inspekcijskom nadzoru u ovoj oblasti. Pojednostavljivanje procedura u dijelu izdavanja građevinskih dozvola.
- Kroz efektivnu i rigoroznu unutrašnju i spoljašnju kontrolu i evaluaciju rezultata i radnog učinka zaposlenih u organima lokalne samouprave, potrebno je uticati na povećanje njihove odgovornosti.
- Prema rezultatima istraživanja, cijene usluga koje organi lokalnih samouprava naplaćuju građanima i preduzećima su visoke, a kvalitet pruženih usluga ne idu u korak sa cijenom koju

naplaćuju. Potrebno je usluge organa lokalnih samouprava učiniti dostupnim većem broju građana i dodatno unaprijediti kvalitet tih usluga.

- Treba insistirati na praksi koja podrazumijeva lako dobijanje potrebnih informacija u vezi sa procedurama dobijanja određenih rješenja, dozvola, potvrda itd.
- Preporučuje se insistiranje na djelotvornom i pouzdanom sistemu primanja i reagovanja na pritužbe građana i privrednih subjekata na rad organa lokalnih samouprava (kvalitet, ažurnost, pravovremenost itd.)
- Lokalne samouprave bi trebalo da na svojim web prezentacijama objavljuju informacije koje se tiču integriteta i rada lokalnih samouprava, kao i informacije koje se odnose na prava korisnika njihovih usluga (normativna rješenja, procedure, propisi itd.)
- Insistirati na transparentnom zapošljavanju, napredovanju i nagrađivanju kadrova prema objektivnim kriterijuma kvalifikovanosti i stručnosti, što će doprinijeti i poboljšanju kvaliteta rada organa lokalne samouprave i samim tim i povećanju povjerenja javnosti. U ovom smislu treba minimizirati uticaj političkih, porodičnih i prijateljskih veza.